

Zhodnocení dobrovolnické činnosti programu Pět P ve Zlíně se zřetelem na děti v pěstounské péči

Veronika Finferová

Bakalářská práce
2009



Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2008/2009

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Veronika FINFEROVÁ
Studijní program: B 7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Sociální pedagogika

Téma práce: Program Pět P ve Zlíně

Zásady pro vypracování:

Studium literatury v oblasti zvoleného tématu.
Shromažďování podkladů.
Vymezení teoretické části a zpracování východisek.
Rámcové rozdělení kapitol.
Příprava metodiky výzkumu.
Dopsání obou částí práce.
Sepsání závěru a úvodu.
Kompletování písemné práce.

Rozsah práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

HAWKINS, P., SHOHET, R. Supervize v pomáhajících profesích. 1.vyd. Praha: Portál, 2004. 208 s. ISBN 80-7178-715-9.

HOFBAUER, B. Děti, mládež a volný čas. 1.vyd. Praha: Portál, 2004. 176 s. ISBN 80-7178-927-5.

KOPŘIVA, K. Lidský vztah jako součást profese. 5.vyd. Praha: Portál, 2006. 147 s. ISBN 80-7367-181-6.

MATOUŠEK, O. a kol. Metody a řízení sociální práce. 1.vyd. Praha: Portál, 2003. 384 s. ISBN 80-7178-548-2.

MATOUŠEK, O. Slovník sociální práce. 2.vyd. Praha: Portál, 2008. 272 s. ISBN 978-80-7367-368-0.

TOŠNER, J., SOZANSKÁ, O. Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích. 2.vyd. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-178-6.

Vedoucí bakalářské práce:

Ing. Mgr. Leona Hozová
Ústav pedagogických věd

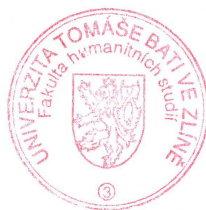
Datum zadání bakalářské práce:

16. února 2009

Termín odevzdání bakalářské práce:

15. května 2009

Ve Zlíně dne 16. února 2009



L.S.


prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
děkan

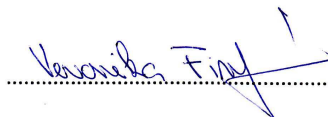

Mgr. Soňa Vávrová, Ph.D.
vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ/DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové/bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová/bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí;
- na moji diplomovou/bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou/bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové/bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové/bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Ve Zlíně 9.5.2009



1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídá k vyšší výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Cílem této práce je zhodnotit činnost dobrovolníků programu pět P ve Zlíně v souvislosti se spoluprací s dětmi v pěstounské péči. Teoretická část je zpočátku věnována obecné charakteristice dobrovolnictví, stručně popisuje historické mezníky ve vývoji programu Pět P a popisuje také jeho působení ve Zlíně. Závěr teoretické části je v souvislosti s částí praktickou věnován problematice náhradní rodinné péče. V praktické části práce jsem užila strategie kvalitativní – prostřednictvím rozhovoru i kvantitativní, kterou zajišťuje model POE, jež byl použit pro potvrzení platnosti výpovědí. Následně jsou data interpretována ve vyzkoumaných závěrech.

Klíčová slova: dobrovolnictví, program Pět P, pěstounská péče, klient

ABSTRACT

The aim of this work is to evaluate activity of „Five P“ program volunteers in Zlín in connection with cooperation of children in foster care. At the beginning, the theoretical part is devoted to the general characteristics of volunteerism, briefly describes historical milestones in the development of the „Five P“ program and it also describes its work in Zlín. The conclusion of the theoretical part is devoted to the foster family care in connection with the practical part. In the practical part of my work I used a qualitative strategy – I used also a quantitative strategy by means of an interview which is ensured by the POE model that was used for confirmation of the statements. Subsequently, the data are interpreted in discovered conclusion.

Keywords: volunteers, the Five program, foster care, client

Poděkování

Mé poděkování patří Ing. et Mgr. Leoně Hozové za odbornou pomoc při vedení mé práce. Dále děkuji Marii Forgáčové za velmi ochotnou spolupráci a poskytnutí cenných informací. V neposlední řadě patří dík i mému příteli za podporu, kterou mi poskytl v době zpracovávání mé bakalářské práce.

Motto

„Všude tam, kde je člověk, je místo pro dobrý čin!“

Seneca

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 DOROVOLNICTVÍ	12
1.1 DOBROVOLNICTVÍ VE SVĚTĚ.....	12
1.2 DOBROVOLNICTVÍ V ČESKÉ REPUBLICE.....	13
1.3 DOBROVOLNICKÁ CENTRA ANEB POSLÁNÍ DOBROVOLNICKÉ ČINNOSTI.....	15
2 PROGRAM PĚT P	16
2.1 HISTORIE VZNIKU BIG BROTHERS BIG SISTERS OF AMERICA V USA.....	16
2.2 NADACE OPEN SOCIETY FUND PRAHA	16
2.3 PROGRAM PĚT P V ČESKÉ REPUBLICE	17
2.3.1 Charakteristika programu Pět P.....	18
2.3.2 Klientela programu.....	18
2.3.3 Figuranti programu.....	19
3 REALIZACE PROGRAMU PĚT P VE ZLÍNĚ	21
3.1 DŮVODY REALIZACE PROGRAMU A JEHO VÝVOJ	21
3.2 TYPOLOGIE KLIENTŮ ZAŘAZENÝCH DO PROGRAMU PĚT P VE ZLÍNĚ	22
4 NÁHRADNÍ RODINNÁ PÉČE	23
4.1 FORMY NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE	23
4.1.1 Osvojení	24
4.1.2 Pěstounská péče.....	25
4.1.3 Poručenská péče	26
4.1.4 Opatrovnictví.....	27
4.1.5 Náhradní ústavní péče	27
II PRAKTICKÁ ČÁST	28
5 VÝZKUM DOBROVOLNICKÉ ČINNOSTI PROGRAMU PĚT P SE ZŘETELEM NA DĚTI V PĚSTOUNSKÉ PÉČI	29
5.1 CÍL VÝZKUMU	29
5.2 VÝZKUMNÝ VZOREK	29
5.3 APLIKOVANÉ METODY	30
5.3.1 Rozhovor	31
5.3.2 Představení modelu POE.....	32
5.4 ZPŮSOB ZPRACOVÁNÍ DAT	33
5.5 REALIZACE VÝZKUMU A SBĚR DAT	34
6 VYHODNOCENÍ VÝZKUMU	36
6.1 INTERPRETACE VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	36
6.1.1 Kvalitativní část - interpretace výsledků rozhovorů.....	36
6.1.2 Kvantitativní část - vyhodnocení výsledků metody POE.....	40

6.2	SHRNUTÍ VÝSLEDKŮ OBOU ČÁSTÍ VÝZKUMU.....	48
ZÁVĚR	49
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	50
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	53
SEZNAM TABULEK	54
SEZNAM PŘÍLOH	55

ÚVOD

V posledních letech se povědomí o dobrovolnické činnosti rozšířilo a nabídka k této práci se dostala i ke mně. Neváhala jsem ji využít a v roce 2006 jsem se stala dobrovolníkem programu Pět P ve Zlíně. Tato činnost mě začala velmi naplňovat, zejména ve chvíli kdy jsem po nezbytných počátečních procedurách měla konečně možnost začít spolupracovat s dítětem. Nasbírané zkušenosti mě evokovaly k tomu, abych je využila ve své bakalářské práci. Rozhodla jsem se pro kvalitativní vhléd do problematiky, abych se tak u mého výzkumného vzorku dostala pod povrch problematiky u individuálních případů.

V zákoně č.94/1963 Sb., o rodině v § 32 je uvedeno, že rozhodující úlohu ve výchově dětí mají rodiče, kteří jim mají být svým osobním životem a chováním příkladem. Ne vždy má dítě ale takové podmínky, aby mu příkladem mohli jít právě rodiče. V tomto případě zaujímají svou úlohu různé formy náhradní výchovné péče, mezi které patří i pěstounství. Právě dětem které jsou v pěstounské péči jsem rozhodla věnovat svůj čas, abych zjistila co pro ně znamená spolupráce s dobrovolníkem.

Cílem teoretické části je zjistit více informací spojených s dobrovolnictvím a jeho vývojem a také se lépe seznámit s legislativou v této oblasti. Ve vstupní kapitole jsem se zaměřila na dobrovolnictví obecně, jeho historii a funkci u nás i v zahraničí. Druhou kapitolu jsem se pokusila sestavit jako komplexní pohled na vznik a vývoj programu Pět P. Dále se zaměřuji na jeho realizaci a vývoj ve Zlíně. Ve čtvrté kapitole popisuji formy náhradní rodinné péče.

V části praktické se zabývám představením výzkumných metod a interpretací závěrů ze získaných dat. Stručně zde představuji také mých deset respondentů. Cílem mého výzkumu je zjistit, zda je dobrovolnická činnost přínosem dětem z pěstounských rodin(zejména v oblasti důvěry, schopností a vztahů – což zajišťuje metoda POE viz. metody výzkumu) a zda dobrovolnické působení vnímají jako přínos samotní pěstouni. Nabízím zde konfrontaci názorů mezi jednotlivými skupinami respondentů. Dílčím cílem je to, aby zjištěná data byla přínosná pro praxi v programu Pět P, zejména ve Zlíně.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 DOROVOLNICTVÍ

Podle Tošnera (2006) je dobrovolnictví svobodně zvolená činnost, kterou člověk vykonává vědomě, ve prospěch druhých a poskytuje ji bezplatně.

Tento dnes již rozšířený pojem mohu na základě vlastních dojmů vymezit i bez pomoci několika definic, které toto slovo má. Charakterizovala bych jej jako „ušlechtilost“. Právě toto slovo je pro mě synonymem pro dobrovolnickou činnost, jelikož v dnešním světě, kdy většina lidí vidí jen své priority ve mně tento druh činnosti vyvolává u srdce hřející pocit. Jak zdánlivě snadné je říct, že podat někomu pomocnou ruku není problém, ovšem níže jsem se zaměřila na to, jak složitou cestu mělo organizované dobrovolnictví.

1.1 Dobrovolnictví ve světě

Největší rozmach dobrovolnické činnosti byl v Americe. Dobrovolnictví zde tvoří přirozenou součást života. Tradice dobrovolnictví se zde rozšířila z organizací také na běžnou populaci lidí, kteří z žádnou organizací spojeni nejsou. V Evropě se dobrovolnictví odvíjí především od církevních charitativních organizací. Mezi jednotlivými státy jsou velké rozdíly (Tošner, Sozanská 2002).

Matoušek (2003) uvádí, že země, u kterých nebyl přerušen demokratický vývoj, mají dobrovolníky téměř ve všech sektorech. Jsou jimi například Německo, USA či Velká Británie.

Podrobněji se k situaci v jednotlivých zemích vyjadřuje Tošner a Sozanská (2002) následovně. Německo je snad nejméně aktivní zemí ve vysílání a přijímání dobrovolníků. Francie je zemí se silně centralizovanou vládou. V zákoně z roku 1791 je uvedeno, že žádná organizace nesmí jednat jako prostředník mezi občanem a státem. Proto se zde můžeme setkat s dobrovolníky v oblastech sportu, kultury či vzdělávání, ale jen minimální počet se věnuje dobročinně zaměřené péči. Dlouholetou tradici v této činnosti má Velká Británie. Vláda podporuje dobrovolnictví řadou aktivit, zejména kladen důraz na propagování dobrovolnictví mezi mládeží. Na vládní úrovni koordinuje ve Velké Británii politiku dobrovolnictví organizace Active Community Unit. Z evropských zemí je možné zmínit i Nizozemí, jež má rozvinutý smysl pro vzájemnou pomoc. Přes silný zásah sociálního státu vznikly v později v 70. letech 20. století nové druhy dobrovolnictví, jako například pomoc lidem infikovaným virem HIV.

Významný byl počátek nového století a s ním rok 2001, který Organizace spojených národů vyhlásila za Mezinárodní rok dobrovolníků. Vděk za něj patří Japonsku, jehož vláda chtěla takto připomenout a zároveň ocenit úsilí tisíců dobrovolníků z celého světa, kteří měli jakýmkoliv způsobem podíl na odstraňování následků ničivého zemětřesení, které v roce 1995 postihlo Japonsko (Národní dobrovolnické centrum HESTIA, 2005).

1.2 Dobrovolnictví v České republice

Nejdříve bych vymezila pojmy „činnost dobrovolnická“ a „činnost dobrovolná“. V případě dobrovolné činnosti se jedná o vykonávání nějaké činnosti z vlastní vůle, ovšem dobrovolnická činnost je aktivita spojená s dobrovolnickou organizací (Tošner, Sozanská, 2002).

K tomuto vymezení jsem se uchýlila proto, aby v níže uvedeném textu nesplývaly jednotlivé pojmy. Vzhledem k tomu, že dobrovolná činnost má kořeny v daleké minulosti, rozhodla jsem se učinit průřez jejím vývojovým obdobím.

S dobrovolnou činností se setkáváme již ve středověku. Dobrovolné spolky tenkrát navazovaly především na činnost náboženských bratrstev, proto ji ještě nelze považovat za podobu dnešní dobrovolné činnosti, protože v této době byla vykonávána jako součást duchovního povolání. Dobrovolnictví jako činnost konaná mimo hlavní zaměstnání se rozvíjí jako odpověď na vzrůstající počet lidí, kteří žijí v nedůstojných podmínkách v období prudkého přeměny zemí ze zemědělských na průmyslové. Řada dobrovolnických organizací vznikla proto, aby bylo povzneseno národní sebevědomí. Do druhé světové války docházelo k různým výkyvům v pojetí této činnosti. Jednalo se zejména o protirakouský odpor. Za německé okupace byla řada organizací zrušena nebo změněna k podobě tehdejšího protektorátního režimu. Po válce projeveny snahy o občanský život (Pohled do historie dobrovolnictví).

Klepač (2006) se zmiňuje o tom, že je zajímavé, jak se dobrovolné spolky ve svém počtu rozvíjely za totalitního režimu. Matoušek (2003) to vysvětluje tím, že v této době byla u nás dobrovolnictvím spíše zneužíváno k různým obecním činnostem, např. úprava svého bydliště.

Komunistické vlada ovšem sjednotila organizace do tzv. Národní fronty. Zlomový je rok 1989, po kterém dochází k prudkému rozvoji nezávislých sdružení (Pohled do historie dobrovolnictví).

Vskutku nelehké je prosadit názory se zájmem uskutečnění dobré věci. Spousta lidí se v této oblasti nechávala strhnout dobovým režimem, jelikož jim mnohdy nic jiného nezbývalo. Naštěstí potřeba pomáhat z lidských srdcí nevymizela a v 90. letech minulého století opět nabrala na dechu.

Tošner a Sozanská (2002) se vyjadřují k situaci po roce 1989, kdy došlo k obnovení spolků jako YMCA, Sokol či Junák, ale vznikala i spousta nových organizací. Mimo jiné i organizace s charitativním, sociálním a zdravotním zaměřením.

Matoušek (2003) uvádí, že u nás pracují dobrovolníci v různých institucích jako jsou domovy důchodců, nemocnice, ústavy pro tělesně a mentálně postižené lidi, ale také v různých ambulancích programech či na linkách důvěry.

Rok 2001 byl v oblasti dobrovolnictví pro ČR velmi významný. Stalo se několik událostí, které ho u nás posunuly zase o kousek dál.

V uvedeném roce se poprvé k myšlence dobrovolnictví nahlas přihlásila vláda ČR. Díky tomu vznikl zákon č. 19/2002 Sb., o dobrovolnické službě, který zákonodárci přijali v dubnu roku 2002 a v platnost vstoupil k 1. lednu 2003. V roce 2001 byla založena Koalice dobrovolnických iniciativ a HESTIA ve spolupráci s Klubem UNESCO Kroměříž uspořádala v tomto městě první konferenci na téma: Dobrovolnictví a dárcovství – obnova občanských ctností. Konference měla úspěch a stala se tak každoročně pořádanou záležitostí. Národní dobrovolnické centrum HESTIA obdrželo v červnu 2003 jako první organizace v České republice akreditaci Ministerstva vnitra ČR k realizaci dobrovolnické služby podle zákona č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě (Národní dobrovolnické centrum HESTIA, 2005).

Příchod nového milénia probudil v mnoha ohledech v lidech příval nové energie. Snad jako důsledek něčeho magického, co z čísla 2000 vyzařuje. Myslím, že i naše republika se začíná stávat v tomto ohledu více rozvinutou zemí a bude přibývat lidí, kteří se této krásné a užitečné činnosti budou věnovat.

1.3 Dobrovolnická centra aneb poslání dobrovolnické činnosti

Tošner a Sozanská (2002) uvádějí, že od roku 1970 vzniklo v USA více než pět set dobrovolnických center. Jejich hlavním posláním je propagace a podpora dobrovolnictví, realizování vlastních dobrovolnických programů a také organizování různých typů vzdělávání jako jsou semináře, workshopy a to pro organizace neziskové, komerční firmy a instituce vládní či regionální. Co se týče jejich činnosti, věnují se především metodám jak vyhledávat, vybírat a vycvičit dobrovolníky, jejich hodnocení a supervizím. Jedná se tedy o otázky dobrovolnického managementu. Rozdíl dobrovolnických center spočívá především ve velikosti a počtu personálních pracovníků. Existují centra malá s jedním placeným zaměstnancem i velká, podobající se jakékoliv jiné instituci.

Také centra dobrovolnické činnosti si prošla určitým historickým vývojem. Největší aktivita pramenila opět ze strany Ameriky.

Co se týče konkrétních organizací, výše uvedení autoři dále uvádějí, že v roce 1918 vznikla z dvanácti organizací předchůdkyně dnešní United Way, která toto jméno získala o rok později. Jejím posláním je zvyšování kapacity lidí, kteří pomáhají jeden druhému svou dobrovolnou činností i finančními dary. Dále vznikla v roce 1990 nadace Point of Light Foundation, která funguje jako vedoucí národní organizace pro šíření dobrovolnictví s posláním je snaha zapojit více lidí do řešení vážných sociálních problémů. I tato nadace je jednou z těch, které spolupracují s dobrovolnickými centry.

Fungování dobrovolnické činnosti je podporováno také řadou organizací, které mají mezinárodní charakter, což je dalším pozitivním znakem toho, že dobrovolnictví je dnes již celosvětovým fenoménem.

Za zmínku stojí IAVE – Mezinárodní asociace pro dobrovolnické úsilí, která byla založena v roce 1970 a celosvětově propaguje a podporuje dobrovolnickou činnost. V témže roce vznikl z iniciativy OSN Dobrovolnický program OSN. V roce 1972 vznikla jako součást IAVE asociace AVE, jež má svou působnost v Evropě a vytváří spoustu zajímavých programů. Příkladem je Evropská univerzita dobrovolnictví. (Tošner, Sozanská, 2002).

2 PROGRAM PĚT P

V druhé kapitole mé práce se zabývám komplexním pohledem na vývoj programu Pět P v ČR. Aby mohl vzniknout bylo zapotřebí vyvinout odvalu a úsilí začít tento projekt realizovat. Motivací pro jeho vznik u nás bylo sdružení Big Brothers Big Sisters of America (BBBSA), v doslovném překladu tedy „Velký bratr, velká sestra“.

2.1 Historie vzniku Big Brothers Big Sisters of America v USA

Za prvotním impulsem vzniku Big Sisters se ohlédneme až na samotný počátek minulého století, do roku 1902, kdy skupinka žen známá pod názvem "Ladies of Charity" začala pomáhat dívkám, které se dostaly před soud. Později tato skupinka byla přejmenována na "Catholic Big Sisters of New York". Za zakladatele Big Brothers je považován člen soudního dvora Clerk Ernest K. Coulter. Stalo se tak v roce 1904. Toto organizované hnutí nabízelo přátelství a pomoc chlapcům, kteří se také dostali před soud. Během 30. let ukončila asociace Big Brothers Big Sisters svoji činnost. Důsledkem této skutečnosti byla hospodářská krize. Jednotlivá místní pracoviště v pomoci dětem pokračovaly. Díky jejich trpělivosti a touze pomáhat vznikla roku 1977 BBBSA - Big Brothers Big Sisters of America (Jelenová, 2008).

V čele stála prezidentka Dagmar McGill a za podpory Open Society Fund (OSF) se BBBSA zaměřilo na země východní Evropy. Už v roce 2000 se počet agentur rozrostl až několik set poboček ve všech státech USA (Program Pět P – historie).

Program BBBS vidí svou činnost jak o pomoc dětem, které k podpoře nepotřebují vysoce školeného odborníka, ale člověka, který jim bude naslouchat a stane se jejich přítelem. Potřebují člověka, kterého budou moci považovat za svého přítele a ten je bude brát takové jaké jsou (Jelenová, 2008).

První zemí východní Evropy, kam se program rozšířil, byla Litva. Česká republika byla druhou zemí, jež tento program rozšířila. První finanční prostředky programu u nás poskytl Open Society Fund v Praze (McGill, 2001).

2.2 Nadace Open Society Fund Praha

Vznik nadace je datován na rok 1992. V České republice představuje významnou nezávislou organizaci, která měla a má v řadě ohledů mezi českými nadacemi výjimečné

postavení (především z hlediska soukromého zahraničního sponzoringu, který umožnil flexibilně podporovat projekty v ČR). Zakladatelem je americký finančník George Soros, který svými nadacemi podporuje vytváření otevřených demokratických společností. V roce 1993 založil Open Society Institute, jež podporuje jednotlivé nadace, které již založil a jsou zaměřeny na rozvoj demokracie ve střední a východní Evropě. V současné době se jeho síť neziskových organizací rozšířila do více než 60 zemí celého světa. Nadace OSF Praha prošla v období před vstupem ČR do EU procesem změny, která se projevila především ve výrazném snížení finanční podpory ze strany Open Society Institute. Vypovídá to o tom, že státy Evropské unie mají možnost získávat prostředky jak z místních zdrojů tak z příslušných evropských fondů. Tato skutečnost se odrazila v celkové struktuře nadace, zejména v otázce jejího financování. V důsledku toho se, výrazně se omezil rozsah a počet podporovaných programů. Nyní se soustřeďuje se na ty oblasti, které nejsou podporovány z jiných zdrojů, ale jejichž existenci pokládá za klíčovou pro rozvoj otevřené společnosti. Nadace OSF Praha byla iniciátorem vzniku mnoha nových neziskových organizací. Řada z nich s nadací nadále spolupracuje (O nadaci OSF Praha).

Pod jejími křídly byl zpočátku i program Pět P, o kterém blíže pojednávám v následující kapitole.

2.3 Program Pět P v České republice

Program Pět P, jako česká národní varianta programu Big Brothers Big Sisters přišel do České republiky v roce 1996. I přes počáteční skepsi k přátelskému vztahu organizovanému profesionálně, se za uplynulá léta stal poměrně známým, účinným a jedním z nejúspěšnějších programů, který poskytuje pomoc dětem, jež ji potřebují. Zároveň v dobrém slova smyslu podporuje dobrovolnictví. Program zpočátku fungoval pod záštitou Nadace Open Society Fund, který také zajistil jeho finanční podporu. Národní dobrovolnické centrum HESTIA převzalo garanci nad realizací programu pro celou republiku a stalo se tak koordinátorem celého programu (Tošner, Sozanská, 2002).

První koordinátorka programu v České republice vzpomíná na začátky takto: „ Nebylo to úplně jednoduché: jak si leckdo pamatuje, dobrovolnictví mělo v postkomunistické zemi převážně negativní konotace a málokdo si uměl představit, že by měl dělat něco zadarmo a ve volném čase...“(Národní dobrovolnické centrum Hestia, 2005).

2.3.1 Charakteristika programu Pět P

Za hesly tohoto programu, tedy – Přátelství, Podpora, Prevence, Péče a Pomoc se skrývá nabídka toho, co může dítěti starší kamarád poskytnout. Tyto pojmy jsou překladem z anglického originálu – friendship, support, prevention, care and help. Název projektu tedy plyne z toho, že v překladu všechna slova začínají na písmeno P.

Tošner a Sozanská (2002) ho charakterizují jako preventivní volnočasový program pro děti od 6 do 15 let, který funguje na principu přátelského vztahu mezi dítětem a dospělým dobrovolníkem. Jedná se o děti a mládež z problematického rodinného prostředí, nadané a osamělé děti a ty co mají výchovné problémy. Aktivně spolupracuje s zařízeními jako jsou školy, pedagogicko psychologické poradny a další zařízení.

Jedná se o pravidelné schůzky sestavené dvojice, které dle domluvy probíhají pravidelně některý den v týdnu. To, jak spolu tráví čas je zcela na jejich tvořivosti. Vztah trvá zpravidla po dobu jednoho roku. Dítě je na tento fakt předem připraveno (Jakubcová, 2008).

Najdou se i lidé, jejichž názory nejsou zrovna pozitivně laděné vůči tomuto programu. Kritika je vznášena především na to, proč má člověk, který je sám ještě v ranné dospělosti vychovávat jejich dítě. Zde nejde ale o výchovu, nýbrž o podporu dítěte. Dalším bodem v kritice je otázka autority. Na to mohu opět z vlastní zkušenosti odpovědět, že pokud je dobrovolník dostatečně schopný, nemá s udržením své autority problém. Vše se odvíjí od toho jaké hranice dobrovolník nastaví hned na začátku vztahu, aby dítě vědělo co smí a co ne. Dvojice jsou tvořeny psycholožkou, která na základě psychotestů, které dobrovolník musí absolvovat, rozhoduje o tom, jaké dítě mu přiřadí tak, aby vztah fungoval co nejlépe.

V jeho čele stojí Asociace programu Pět P v ČR, která metodicky vede jednotlivé regiony a podporuje vznik nových středisek. Byla založena v roce 2001. Toto občanské sdružení má několik svých cílů, jako např. sdružovat všechny účastníky programu, podporovat jeho rozvoj a tím tak i rozvoj dobrovolnictví. Asociace je servisní a kontaktní organizací pro fungující centra i pro organizace, které by s programem chtěly začít (Tošner et al, 2004).

2.3.2 Klientela programu

Program Pět P je určen pro děti od 6 do 15 let, kterým procházejí každoročně stovky dětí i dobrovolníků ve 12 regionech České republiky. Klientela, které je tento program

poskytován je velmi rozmanitá. Jedná se děti, které mají problém v důsledku špatné funkce rodiny. Důsledky pro vývoj dítěte má také sociálně slabší a méně podnětné prostředí, mnohočetnost rodinných příslušníků či výchova pouze prarodiči. Problém nastává také v situaci, kdy dítě nemá stálé zázemí, protože se rodina často stěhuje. Specifickou skupinkou jsou děti s poruchou učení chování. Je třeba brát v potaz, že dobrovolník nemá status odborníka, proto se do programu nezařazují děti se závažnějšími problémy, které vyžadují pomoc odborného poradce (Jakubcová, 2008).

Z vlastní zkušenosti působení v tomto programu vím, že klienti se sem dostávají z různých důvodů, které by někomu možná ani nepřipadaly jako problém. Každá osobnost je ale individuum s rozdílným způsobem jednání a přijímání vzniklých problémů. Proto je důležité, aby se měly kam obrátit. Dítě může program vyhledat i samo, ovšem k zařazení do něj je potřeba souhlas zákonného zástupce dítěte. Potřeba dětí je uspokojena zejména v tom, že takto naleznou přátelský a rovnocenný vztah.

2.3.3 Figuranti programu

Pro realizaci programu je zapotřebí několika klíčových jedinců, díky kterým může být program realizován. Hlavním činitelem programu je koordinátor, který má na starost veškeré záležitosti. Mezi ně patří podíl na výběru dětí do programu, výběr a následné zaškolení dobrovolníků a organizuje jejich pravidelné měsíční supervize. V případě již vzniklé dvojice má nad ní koordinátor dohled po celou dobu jejich vztahu, o kterém musí vést dokumentaci. Dále podává rodičům informace o průběhu vztahu a naopak se na něj rodiče i dobrovolník mohou obrátit sami. V případě, že si neví rady nebo se vyskytnou závažnější problémy, má možnost požádat o radu supervizora programu, čímž se dostávám k další figurující osobě v něm. Nejčastěji se jím stává psycholog, pedagog či jiný odborník, který se zabývá zejména problematikou spojenou s dětmi a mládeží. Účastní se pravidelných supervizí, kde si dobrovolníci vzájemně sdělují zkušenosti a vyměňují rady, případně žádají o pomoc právě supervizora (Tošner et. al, 2004).

Co se týče vzdělávacích povinností dobrovolníka, vím z vlastní zkušenosti, jak je to náročné.

Podle Tošnera et.al. (2004) je nejnáročnější výběr, výcvik a následná supervize dobrovolníků, což představuje hlavní pilíře k plnohodnotné funkci programu. Jedná se o informativní pohovor s koordinátorem pro zájemce, následně psychologické posouzení

uchazeče a absolvování 30 ti hodinové kurzu. Každý dobrovolník musí projít tímto procesem, aby se získal status dobrovolníka programu Pět P. Primární funkce těchto testů je ale zjištění způsobilosti dobrovolníka k této činnosti. V neposlední řadě zde hrají roli samotní rodiče či zákonní zástupci dětí, kteří musí svým podpisem potvrdit zařazení dítěte do programu. Formálně je vztah ošetřen kontraktem.

3 REALIZACE PROGRAMU PĚT P VE ZLÍNĚ

Výzkumná část mé práce se zaměřuje na činnost dobrovolníku ve Zlíně. Proto považuji za vhodné shrnout zde informace týkající se programu Pět P ve Zlíně a uvést tak v povědomí to, co bylo důvodem k jeho realizaci, dále to, jak se program vyvíjí a také jací klienti jsou do programu zařazováni.

Koordinátorkou programu je Marie Forgáčová. Pět P funguje pod Střediskem výchovné péče ve Zlíně. Od počátku je jeho supervizorkou PhDr. Z. Marková.

3.1 Důvody realizace programu a jeho vývoj

Program Pět P ve Zlíně, nemá žádný manuál, ve kterém by byly uvedené informace o jeho vzniku a působení, proto v této kapitole vycházím z informací, které mi předala koordinátorka programu.

V roce 2001 se Petr Molitor stal iniciátorem pro zhmotnění nápadu založení programu Pět P ve Zlíně, což se mu podařilo. Vzhledem k tomu, že byl zaměstnancem Střediska výchovné péče Domek ve Zlíně, byla jeho funkce učitele v tomto zařízení prioritní. Proto se nevěnoval koordinátorství programu na plný úvazek. Funkci koordinátora převzala v roce 2005 Marie Forgáčová. Tak jako všechny začátky něčeho nového bývají obtížné, ani zde nešlo vše úplně hladce.

Sídlo programu je stále v prostorách SVP, ale funguje jako samostatný projekt. V současnosti má program 16 fungujících dvojic a dalších 15 dobrovolníků je po absolvování daných kritérií připraveno k naplnění této role a pouze čeká na svého mladšího kamaráda.

Zlínské Pět P spolupracuje s několika organizacemi, od kterých mj. získává na doporučení učitelů či výchovných poradců klienty. Jsou jimi dětské centrum Burešov, Dětský domov na Lazech, základní školy ve Zlíně, Želechovicích a Štípně. O své zkušenosti se dělí také s programem Pět P fungujícím v Otrokovicích. Program se nyní dále daří se rozvíjet ve spolupráci s Univerzitou Tomáše Bati, a to především za ochoty a chuti studentů z Fakulty humanitních studií. Dalšími dobrovolníky jsou většinou maturanti středních škol. Kromě vlastní tvořivosti, kterou dvojice věnují k naplnění společného času při schůzkách, mohou navštěvovat salesiánský klub a volnočasové středisko Astra.

Co se týče finančního zajištění, sváděla koordinátorka programu s tímto velký boj. Tato situace se v její prospěch změnila v loňském roce, kdy požádala o akreditace pro program jež v témže roce Ministerstvo práce a sociálních věcí schválilo. Od letošního roku může tedy program žádat o granty a dotace. Žádost o grant není jednoduchou záležitostí a vyžaduje několik formálních záležitostí. Přesto se koordinátorka tohoto faktu nezalekla a požádala o dotaci Ministerstvo vnitra, na program primární prevence sociálně patologických jevů u mládeže, další žádost o dotaci směřovala na Krajský úřad města Zlín a také požádala o peníze město samotné. Před akreditací získával program finanční podporu od města Zlína a nepravidelné dotace přicházejí i z kraje. V loňském roce se program rozhodla podporovat také Kooperativa. Peníze jsou využity z velké části na služby, jež jsou poskytované dobrovolníkům. Nejedná se o jejich finanční odměnu, ale z těchto peněz jsou placeny psychotesty, kterými dobrovolník musí projít, schůzky se supervizory a lektoři, kteří provádí výcvik dobrovolníků. Další náklady jsou potřeba na zaplacení prostor, kde je výcvik prováděn, cestovní náklady, ale také telefonní kupony, které využívá koordinátor ke kontaktu s dobrovolníky, zákonnými zástupci a dětmi, a výplatu musí dostat sám koordinátor a psycholog-supervizor. V neposlední řadě se jedná také o finance věnované na propagaci programu Pět P, např. informační letáky (informace zaznamenané ze schůzky s koordinátorkou).

3.2 Typologie klientů zařazených do programu Pět P ve Zlíně

O konkrétní typologii klientů bohužel nebyly vedeny žádné záznamy. Mohu zde interpretovat pouze slovní informace, které mi poskytla Marie Forgáčová (koordinátora programu). Jedná se tedy především o problémy typu:

- záškoláctví
- užívání lehkých návykových látek
- váznutí komunikace (jak s rodiči, tak s vrstevníky)
- postavení na okraj kolektivu díky nějaké odlišnosti (fyzický handicap, barva pleti, vysoké nadání ...).
- kázeňské problémy (doma i ve škole).

4 NÁHRADNÍ RODINNÁ PÉČE

Problematiku forem náhradní rodinné péče začínám v současné době chápat jako určitý fenomén. Po celém světě a zejména v zemích třetího světa je mnoho dětí, které postrádají své biologické rodiče nebo se o ně tito z nejrůznějších důvodů nemohou starat, či jim poskytnout přiměřené podmínky pro vývoj. Spousta slavných celebrit se ať už z dobré vůle či pro zviditelnění stále více uchyluje k adopci dětí. Tak se alespoň některým dětem dostane kvalitnější výchovy a především se jim otevírají dveře do jiného světa, kde i ony mohou začít budovat svůj život.

Podle Smutkové (2007) není možné vždy zajistit potřeby dítěte tímto způsobem, ale z mnoha důvodů, je náhradní rodinná péče považována za vhodnější alternativu právě kvůli neuspokojeným potřebám dítěte.

Nervový systém se utváří na základě prožitků člověka zejména v ranných obdobích života, proto pokud nejsou potřeby dítěte uspokojovány, nemůže se naučit vnímat pocit z uspokojení a pociťovat tak pocity úlevy (Archerová, 2001).

Dle mého, pokud situace v rodině dospěje až k tomu, že dítě musí být z rodiny odňato úřední mocí, bude mu určitě lépe ať v jiné rodině nebo v ústavní péči. Tím se dostávám k formám náhradní rodinné péče, o kterých pojednávají následující podkapitoly.

4.1 Formy náhradní rodinné péče

Náhradní rodinná péče je forma péče o děti, kdy je dítě vychováváno "náhradními rodiči" v prostředí, které se nejvíce podobá životu v přirozené rodině (Bartošková, 2000). Smutková (2007) uvádí, že úkolem NRP je umožnit dítěti, které nemůže vyrůstat ve své biologické rodině, aby se dostalo do takového prostředí, které se svými podmínkami nejvíce blíží přirozenému prostředí rodiny a kde je mu poskytována individuální péče.

Jak uvádí Čačka (1996), největší moc pro vývoj dítěte mají podněty, které přijímá z rodiny. Ne vždy jsou ale podněty vývoji prospěšné, a tak bývá duševní nevyrovnanost dítěte výsledkem konfliktu, který je pro něj neřešitelný, pokud se rozcházejí jeho vlastní potřeby a požadavky kladené okolím.

Poroto je tady důležité nalezení vhodné rodiny pro konkrétní dítě, což je podle Smutkové (2007) výsledkem aktivit odborníků a jejich pracovních týmů. Tato autorka dále uvádí, že

formy NRP vycházejí z odlišných potřeb dětí a také z daných možností. Při výběru musí být zohledňovány základní ukazatele, kterými jsou:

- vazby dítěte na členy původní rodiny
- aktuální zdravotní a psychický stav dítěte
- předpoklady na straně žadatelů

Škvoviera (2007) se vyjadřuje k dilematu zda užívat pojem péče nebo výchova. Dle něj v sobě péče výchovu zahrnuje, neboť má obecnější a neosobní charakter. Pokud o někoho pečujeme, nemusíme ho nutně vychovávat.

4.1.1 Osvojení

Podle Smutkové (2007) je hlavním cílem osvojení umožnit nezletilému dítěti, které z nejrůznějších důvodů nemůže být v rodině biologické, aby vyrůstalo v rodinném prostředí, kde jsou vytvořeny podmínky pro jeho tělesný i psychický vývoj. Osvojeno může být jen nezletilé dítě a měl by být mezi ním a osvojitelem přiměřený věkový rozdíl. Před osvojením, o kterém rozhodne soud, proběhne tzv. před adopční péče, která trvá tři měsíce a zájemce v ní o dítě pečuje na své náklady.

Zákon o rodině v § 63 uvádí, že „Osvojením vzniká mezi osvojitelem a osvojencem takový poměr, jaký je mezi rodiči a dětmi ... „, to znamená, že přebírá práva a povinnosti, jako by byl jeho vlastní rodič. Je kladen nárok na to, aby osvojitel byl slušný člověk s čistým úmyslem se o dítě postarat a přijmout ho za své (Plecitý, 2007).

Problém ovšem spočívá v tom, že k osvojení je potřebný souhlas zákonného zástupce. Ne zřídka tak nastávají situace, kdy už by dítě dávno mohlo být v nové rodině, ale biologický rodič k adopci nedá souhlas, takže celý proces zůstává tzv. na mrtvém bodě. Takto neohleduplné chování ublíží opět dítěti, zejména jeho psychickému stavu, poněvadž se těší do nové rodiny a najednou zjistí, že to není možné. Může se tak dostávat do stavu frustrace a deprivace.

Osvojení neboli adopce, jak uvádí Smutková (2007) má 3 druhy a to: - osvojení zrušitelné, osvojení nezrušitelné a mezinárodní osvojení.

- Nezrušitelné osvojení je takové, kdy je osvojitel zapsán do matriky místo rodiče. Nemůže se tedy zrušit ani tehdy, pokud se u dítěte například později projeví nějaká vývojová porucha.
- Mezinárodní osvojení je možný způsob řešení v případě, že se pro dítě nedaří najít rodinu v původní zemi. Je upraveno Úmluvou o ochraně dětí. U nás funkci zprostředkovatel plní Úřad pro mezinárodně právní ochranu dětí v Brně.

Studie s názvem „Vztah mezinárodního osvojení a ústavní péče o děti v Evropě“ zkoumala vztah mezi mezinárodním osvojením malých dětí a ústavní péčí. Dělo se tak na základě poskytnutých dat ze 33 evropských zemí, z toho 25 zemí poskytlo oficiální statistiky poměru domácího a mezinárodního osvojení a data o ústavní péči dětí do tří let. Výsledky výzkumu ukazují vztah mezi mezinárodním osvojením (ve vysílající i přijímající zemi) a vysokým počtem dětí v ústavech. Zjištěné údaje naznačují, že mezinárodní osvojení namísto aby počet dětí v ústavech snižovalo, může přispívat k pokračování užívání ústavní péče (Vztah mezinárodního osvojení a ústavní péče v Evropě, 2009).

4.1.2 Pěstounská péče

Tato kapitola je jednou ze stěžejních v této práci, jež koresponduje se zaměřením na část mého výzkumného vzorku, kterým jsou mimo jiných děti, jež mají pěstounskou péči. Kromě formálních zákonných ustanovení se jedná o běžné rodiny, které se snaží dětem vytvořit pocit domova.

Krausová a Novotná (2006) uvádějí, že do této péče jsou svěřovány děti, jejichž výchova není u rodičů zajištěna a zájem dítěte takové svěření vyžaduje. Je to druh státem garantované a kontrolované formy náhradní rodinné péče. Co se týče osob, kterým je dítě svěřeno do péče, jedná se fyzickou osobu nebo společnou pěstounskou péči manželů. Je-li dítě svěřeno do pěstounské péče ve věku, kdy je schopno se k situaci vyjádřit, má být zjištěno také jeho vyjádření. Pěstounská péče vzniká rozhodnutím soudu a končí buď opět v závislosti na soudním rozhodnutí (ve vážných případech může rozhodnout o zrušení PP) nebo dosažení zletilosti dítěte. Od osvojení se liší tím, že v tomto případě:

- nevzniká mezi dítětem, pěstouny a jejich příbuznými příbuzenský vztah
- dítěti zůstává příjmení po vlastních rodičích

- není vyloučen styk s původními rodiči.

Smutková (2007) uvádí, že pěstounská péče v České republice má převážně dlouhodobý charakter, z čehož vyplývá, že vazby mezi pěstouny a dětmi mnohdy nabudou vazeb jako mezi rodiči a dětmi. Zákonným zástupcem dítěte nadále zůstává rodič biologický, ale pěstoun je zodpovědný za výchovu dítěte a má právo ho zastupovat v běžných věcech.

Novým institutem je PP na přechodnou dobu, jež může být alternativou pobytu v ústavním zařízení. Mělo by jí být využíváno zejména pro umístění dítěte jehož rodiče jsou rozhodnutí ho uvolnit k adopci (nejméně však 6 týdnů po jeho narození), dále pokud rodiče o dítě nemohou pečovat jen přechodně nebo když se pro dítě hledá dlouhodobější forma NRP. Smyslem je zařídit dítěti na přechodnou dobu rodinné prostředí (Krausová, Novotná 2006).

Pěstounská péče je upravena v zákoně č. 94/1963 Sb., o rodině, v zákoně č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších právních předpisů (ustanovení o zprostředkování pěstounské péče, o zařízení pro výkon pěstounské péče), v zákoně č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších právních předpisů (dávky pěstounské péče) a v právních předpisech o sociálním zabezpečení (Hlavní formy náhradní rodinné péče, 2006).

4.1.3 Poručenská péče

Zákon o rodině uvádí v § 78, že tuto péči stanoví soud dítěti v případě, že jeho rodiče zemřeli, byl pozastaven výkon jejich rodičovské odpovědnosti nebo nemají způsobilost k právním úkonům v plném rozsahu. Dále je v § 79-82 uvedeno, že není – li to v rozporu se zájmy dítěte, je poručníkem stanoven ten, koho doporučili rodiče. Pokud takto nikdo doporučen nebyl, stanoví soud jako poručníka jinou blízkou osobu. V krajním případě dítě zastupuje orgán sociálně právní ochrany. Výkon této funkce je pravidelně soudem kontrolován a poručník je povinen podávat zprávy o poručenci a správě jeho majetku. Na tento vztah se přiměřeně vztahují ustanovení o právech a povinnostech rodičů a dětí. Podstatná rozhodnutí týkající se dítěte musí být schválena soudem (Plecitý, 2007).

4.1.4 Opatrovnictví

Soud stanoví opatrovníka v případě střetu zájmů zákonných zástupců a dítěte nebo mezi dětmi týchž rodičů, při ohrožení majetkových zájmů dítěte, při omezení rodičovské zodpovědnosti a řízení o osvojení. Vymezení rozsahu práv a povinností opatrovníka soudem je z hlediska účelu, pro který byl opatrovník ustanoven (Plecitý, 2007).

4.1.5 Náhradní ústavní péče

Smutková (2007) podle Haukové (2005) uvádí, že se jedná o takovou formu NRP, kdy je o dítě pečováno v kolektivních výchovných zařízeních. Soud je povinen zkoumat, zda není možné umístit dítě do NRP, která má vždy přednost před péčí ústavní, jelikož tato s sebou nese určitá rizika. Jedná se o nedostatečné osvojení základních návyků z běžné rodiny a také o možnost vzniku tzv. deprivčního syndromu. Tato výchova je určena klientům z nefunkčního rodinného prostředí, vůči dítěti se tedy nejedná o typ sankce. Takto můžeme hovořit o uložení ochranné výchovy. O nařízení výchovy ústavní a uložení výchovy ochranné rozhoduje soud.

Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů se vyjadřuje v § 16 k poskytnutí preventivně výchovné péče, která je poskytování speciálně pedagogických a psychologických služeb dětem s rizikem poruch chování (nebo s již přítomnými projevy poruch) a negativních jevů v sociálním vývoji. Je poskytnuta na žádost dítěte nebo osoby odpovědné za jeho výchovu. Zde je významný prvek dobrovolnosti. Je poskytována formou služeb ambulantních, celodenních a internátních (Portál veřejné zprávy české republiky, 2009).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 VÝZKUM DOBROVOLNICKÉ ČINNOSTI PROGRAMU PĚT P SE ZŘETELEM NA DĚTI V PĚSTOUNSKÉ PÉČI

Mé tříleté zkušenosti s dobrovolnictvím jsem se rozhodla zúročit prostřednictvím provedení tohoto výzkumu. Vzhledem k tomu, že program Pět P je různorodý ve své klientele, rozhodla jsem se zaměřit na užší skupinu, kterou jsou v tomto případě děti z pěstounských rodin.

V této části se zabývám představením výzkumného vzorku a užitých metod. Dále popisuji, jak výzkum probíhal, způsob zpracování a následuje interpretace závěrů.

5.1 Cíl výzkumu

Cílem mého výzkumu nebylo získat reprezentativní data, ale prostřednictvím použitých metod zhodnotit význam činnosti dobrovolníků programu Pět P, zejména pro potřeby koordinátorky tohoto programu ve Zlíně. Snažila jsem se zaznamenat postřehy z pohledů jedinců, kteří mají dítě na starosti (pěstoun, dobrovolník, koordinátor), ale také to, jaké postřehy ke svému posunu má dítě. Děti měly možnost vyjádřit se prostřednictvím dotazníku také ke svému kamarádovi z programu (dobrovolníkovi).

5.2 Výzkumný vzorek

Můj výzkumný vzorek tvoří celkem 10 respondentů. Konkrétně tedy 3 děti, pěstounka každého z nich, 3 dobrovolníci, kteří s dětmi spolupracují a koordinátorka programu Pět P ve Zlíně. Respondenty z řad dětí jsou dvě dívky ve věku 13 a 16 let a jeden chlapec ve věku 13 let. Všechny tři děti nemají oba pěstouny, proto jsem pro výzkum zvolila ženy, které jsou babičkami těchto dětí. Dobrovolníky jsou dvě dívky a jeden chlapec. Pro výběr zkoumaného souboru bylo tedy klíčové nalézt 3 fungující dvojice, které splňují podmínku metodiky POE, což je aby vtaah fungoval minimálně půl roku.

Výběr vzorku byl záměrný, protože jsem věděla, že mým výzkumem se zaměřím právě na spolupráci dobrovolníků s dětmi z pěstounských rodin, zejména na výsledky této práce. Jedná se o jistou zakázku ze strany zlínské koordinátorky Marie Forgáčové. Nyní se blíže vyjádřím k jednotlivým respondentům.

Stručné představení respondentů

Pro bližší představení jsem se rozhodla pouze u dětí a dobrovolníků. Pěstounky jsou v důchodovém věku a bližší informace o koordinátorce nejsou z hlediska záměru výzkumu potřeba uvádět.

DĚTI

1. chlapec (13 let), navštěvuje 7. třídu základní školy, romské národnosti, do programu Pět P se dostal na doporučení etopeda Střediska výchovné péče ve Zlíně, kde byl dvakrát na dvouměsíčním nápravném pobytu z důvodu drobných krádeží. V Pěstounské péči je už od svých dvou měsíců.

2. dívka (16 let), navštěvuje 1. ročník praktické školy, koordinátorku programu oslovila výchovná poradkyně z této školy. V pěstounské péči je od 13 let. Důvodem vstupu do programu byla fixace na třídní učitelku a nedostatečná výplň volného času.

3. dívka (13 let), žákyně 7. třídy základní školy, byla ambulantním klientem Střediska výchovné péče ve Zlíně a do programu jí doporučila psychologka, ke které docházela. Důvodem péče psychologky a následného doporučení do programu byl odchod její matky, která odmítla se o ní starat.

DOBROVOLNÍCI

1. dobrovolník – chlapec (24 let), zaměstnaný, v programu byl od roku 2006 do roku 2008

2. dobrovolník – dívka (20 let), studentka vysokých škol v Brně a ve Zlíně, v programu působí od roku 2006 do současnosti

3. dobrovolník – dívka (22 let), studentka vysoké školy ve Zlíně, v programu byla od roku 2007 do roku 2009

5.3 Aplikované metody

Přestože má můj výzkum kvalitativní zaměření, rozhodla jsem se k získání dat využít strategií kvalitativních i kvantitativních. Jsou jimi:

- Rozhovor
- Dotazníková metoda POE
- Doplnkový rozhovor

Domnívám se, že u kvalitativního výzkumu je nejvhodněji zvolenou metodou rozhovor, prostřednictvím kterého se o respondentech dozvím dostatečné množství informací z oblastí, které mě zajímají, aniž bych se musela omezit pouze na striktní otázky a odpovědi. Pro skupiny dobrovolníci, pěstouni a děti jsem sestavila rozhovory, které mají 10 hlavních otázek a několik podotázek. Přestože jsem se snažila strukturovat otázky tak, aby byly otevřené a nedalo se na ně odpovídat jednoslovně, našli si někteří respondenti cestu jak odpovídat co nejstručněji. Pro doplnění hlavní myšlenky a podpoření toho, aby respondenti neuvízli na několika slovech jsem tedy sestavila podotázky k jednotlivým bodům. Pro koordinátorku programu Pět P byl sestaven rozhovor sedmi položkový. Rozhovor má tedy polostrukturovanou formu. Otázky se u každé skupiny mírně liší, ale směr zůstává zachován. Cílem všech rozhovorů bylo zjištění pozorovaných změn ve vývoji dětí z pohledu dobrovolníka, pěstouna, koordinátorky a dítěte samotného. Dílčím cílem mohu nazvat také zjištění o dobrovolnících, tedy jak si ve své činnosti vedou.

Použití modelu POE jsem zvolila jako formu shrnutí pozorovaných změn vyplývajících z rozhovorů a také jako způsob, jak porovnat druhy výpovědí jednotlivých respondentů. Jedná se tedy o způsob analýzy individuální a následně skupinové, když jsou odpovědi seskupeny pro výpočet koeficientu, který určuje míru zlepšení či zhoršení jednotlivých charakteristik dítěte.

Vzhledem k tomu, že ne všechny odpovědi z dotazníku bylo možné zpracovat jako koeficienty, které určují pozorovanou míru změny v jednotlivých oblastech u dítěte, zvolila jsem jako třetí metodu doplňkový rozhovor, z kterého vyplývá, proč respondent označil právě takové odpovědi. Více se k tomuto problému vyjadřuji v kapitole 5.4.

5.3.1 Rozhovor

Termín rozhovor je české, obsahově širší vyjádření pro interview. Je to metody shromažďování dat o pedagogické realitě spočívající ve verbální komunikaci výzkumného pracovníka a respondenta. Výhodou je navázání osobního kontaktu, což umožňuje hlubší průnik do postojů a motivů dotazovaného a sledování jeho reakcí (Chráška, 2007).

Z uskutečněné zkušenosti vedení rozhovorů, jsem se přesvědčila o tom, jak důležitá především osobnost výzkumníka, jeho výzor, vystupování a navození příjemné atmosféry, bez které by se rozhovor odehrál jen velmi těžko.

Pro účel mého výzkumu jsem zvolila polostrukturovaný rozhovor s otevřenými otázkami. Výše uvedený autor dále uvádí, že tento typ intervia je kompromisem mezi rozhovorem strukturovaným a nestrukturovaným. Respondentům se nabízí několik alternativ v odpovědi, ale požaduje se od nich zdůvodnění.

5.3.2 Představení modelu POE

V této podkapitole se zabývám představením modelu pouze natolik, co vyžaduje má práce. V mém výzkumu se nejedná o sumární hodnocení efektivity, ani jiných kvantitativních zjištění. V tomto případě se jedná pouze o možnost jak seskupit data tak, aby byla přehledná, poskytovala možnost srovnání a vyplývaly z nich potřebné informace zajišťující cíl mého výzkumu. Pro potřeby mého výzkumu bylo provedeno pouze jednorázové hodnocení.

Model vznikl v USA a v originále nes název Program-Based Outcome Evaluation. Byl vytvořen organizací BBBSA jako způsob průběžného hodnocení vývoje dětí. Nejedná se o testování hypotéz a statistickou významnost, ale o způsob posouzení výsledků, který má hodnotu pro účastníky programu i osoby neúčastněné. Model lze použít dvěma způsoby. Můžeme zjistit data o individuálních případech, z kterých lze posoudit změny u dítěte, ale také můžeme tyto data sdružovat a provést pak analýzu efektivity programu (Šputová, 2000).

V České republice byla tato metodika představena na podzim roku 1998 osobně paní Dagmar E. McGill, jež je ředitelkou organizace Big Brothers Big Sisters International, USA a je zodpovědná za mezinárodní koordinaci programu BBBS. V následujících dvou letech se metodika POE začala postupně uplatňovat ve všech místech, která se Programem Pět P zabývají (Implementace a evaluace programu Pět P v České republice).

Model je zaměřen zejména na zjišťování pozitivních změn, které u dítěte nastaly v průběhu vztahu s dobrovolníkem. První výsledky by měly být uváděny po 6 měsících vztahu. V případě, že vztah trvá déle než rok jsou intervaly po dvanácti měsících. Data jsou zjišťována osmnácti položkovými dotazníky, které zahrnují tři oblasti – důvěra, schopnosti a vztahy. Respondent má pak možnost tyto položky hodnotit na škále mnohem lepší – o něco lepší – stejné – o něco horší – mnohem horší. Možnou alternativou jsou také odpovědi „nevím“ a „není problém“ v případě, že má respondent pocit nedostatečnosti ve

svých informacích. Stejný dotazník je připraven pro dobrovolníky, rodiče či jejich zákonné zástupce a koordinátory (viz. přílohy). V případě angažovanosti jiné instituce může dotazník vyplnit učitel, psycholog nebo sociální pracovník. Dotazník je sestaven také pro dětské klienty, ovšem pro ně je strukturovaný jinak – jednodušeji (Večerková 2000).

Celkově shledávám metodu POE jako přínosnou, ale v našich poměrech ještě pořád málo využívanou.

5.4 Způsob zpracování dat

Pro zaznamenání rozhovoru byl pořízen audiozáznam (použití diktafonu), následovala jeho transkripce, tedy záznam do písemné podoby, při kterém byla učiněna redukce dat. V přepisu jsem tedy nezaznamenávala:

- informace, které nesouvisí s tématem
- části rozhovoru, které byly vedeny se záměrem respondenta uvolnit, aby se lépe vyjadřoval
- části rozhovoru, ve kterých respondent odbíhal od tématu a neplnily tak účel pro zjištění dané informace.

Jako formu zpracování získaných dat z rozhovorů jsem zvolila stanovení výzkumných oblastí, tedy určitých okruhů, kterými jsem se v rozhovorech zabývala a následnou interpretaci odpovědí respondentů na dané otázky.

Při zpracování dat z formulářů metodiky POE jsem zvolila 2 způsoby jak data vyhodnotit. V prvním případě jsem na základě vyplněných formulářů do souhrnných tabulek zaznamenávala počty odpovědí respondentů. Kontrolou je, že počet odpovědí v řádku by měl odpovídat počtu respondentů. Z této varianty vyplývá kolik z respondentů danou odpověď označilo. Z těchto závěrů jsou vytvořeny tabulky, kde porovnávám míru shody u jednotlivých respondentů (viz. kapitola 6.1.2.).

V druhém případě jsem uvedla výpočty koeficientů, z kterých vyplývají vývojové posuny dětí pozorované jednotlivými respondenty. Děje se tak na škále hodnot 2 až -2, přičemž kladné hodnoty uvádějí míru zlepšení a záporné naopak míru zhoršení. Tyto hodnoty jsou přiřazeny jednotlivým odpovědím takto: „mnohem lepší“=2, „o něco lepší“=1, „stejně“=0, „o něco horší“=-1, „mnohem horší“=-2. Následně jsou hodnoty sečteny a vyděleny

počtem odpovědí v dané položce. Do výpočtu koeficientů nejsou zahrnuty odpovědi „nevím“ a „není problém“, jak jsem již zmiňovala, proto jsem pro tyto možnosti uvedla souhrnnou tabulku. Aby mohlo být vyhodnocení objektivní, dále jsem se dotazovala respondentů proč neoznačili odpověď na škále „mnohem lepší“ až „mnohem horší“, ale odpověděli prostřednictvím možnosti „nevím“ nebo „není problém“. Tyto výsledky uvádím jako doplněk souhrnné tabulky pro tyto odpovědi (viz. přílohy).

5.5 Realizace výzkumu a sběr dat

Nutno podotknout, že pro samotnou realizaci výzkumu byla potřebná spolupráce koordinátorky programu Pět P ve Zlíně Marie Forgáčové, které se mi dostalo. Aby mohl být výzkum zrealizován v plné míře, bylo zapotřebí zajistit několik záležitostí.

První z nich bylo, spojit se telefonicky s pěstouny a vysvětlit jim cíl mé práce a požádat o spolupráci nejen je, ale také děti. Pěstouni byli pouze 3, tudíž jsem doufala v ochotu spolupráce ode všech, což se povedlo.

Stejně jako v předchozím případě jsem s výzkumem seznámila i dobrovolníky, kteří spolupracují s dětmi z pěstounských rodin a i ti mi přislíbili svou účast na výzkumu.

Následovalo tedy to, abych si respondenty domluvila osobní schůzky. Nejnáročnější bylo nalézt vhodný den tak, aby vyhovoval mě a zároveň dítěti s pěstounem. Jelikož jsem v jeden den chtěla realizovat rozhovor s oběma, bylo nejjednodušší je uskutečnit u nich doma. Tuto variantu navrhli oni sami i vzhledem k tomu, že dvě rodiny bydlí mimo Zlín a třetí daleko od centra, navíc má pěstounka vzhledem k věku poněkud obtížnější schopnost pohybu. Proto jsem souhlasila s tím, že se dostavím na určené místo. Při této příležitosti byly s pěstouny a dětmi vyplněny také dotazníky, jejichž význam jsem jim předem vysvětlila.

S dobrovolníky taktéž nebylo zrovna nejjednodušší domluvit se na termínu, protože jeden z nich je pracující a má směnný provoz, druhý studuje mimo Zlín a třetí stejně jako já končí bakalářské studium.

Sběr dat byl velmi náročný časově i organizačně. Za všemi respondenty jsem se musela dostavit (což jsem ovšem od začátku považovala za samozřejmost), nehledě na to, že bylo potřeba brát zřetel na délku trvání rozhovorů. Pro rozhovor s pěstouny a vyplnění

dotazníku byla potřeba asi hodina a půl času, pro dobrovolníky s dětmi půl hodiny až hodinu.

Celkově jsem u všech respondentů setkala s velkou ochotou a vstřícností. Dobrovolníci jsou zvyklí komunikovat a rozebírat informace, jim tedy spolupráce potíže nečinila. Menší obavy jsem měla ze spolupráce s pěstounkami, vzhledem k tomu, že všechny už jsou v důchodovém věku. K mému štěstí proběhlo i zde vše bez problémů. Pouze jedna pěstounka i přesto, že mi spolupráci přislíbila, projevovala známky nedůvěry, které se ale motivačním rozhovorem a ujasněním situace (tedy, že se nejedná o žádnou kontrolu její výchovy apod.) podařilo odstranit. Naopak jsem se těšila na spolupráci s dětmi, jelikož s ní mám bohaté zkušenosti a ráda získávám nové. S dětmi se mi spolupracovalo velice dobře.

Výzkum tedy probíhal v průběhu února až dubna 2009. S respondenty jsem se dohodla na tom, že pro zachování jejich anonymity budou jejich jména nahrazena pouze zkratkami.

6 VYHODNOCENÍ VÝZKUMU

V této části se zabývám již samotnou prezentací výsledků výzkumu. Získané informace z rozhovorů jsem rozdělila podle skupin respondentů vždy do tří hlavních výzkumných oblastí, z kterých vyplývají zásadní zjištěné informace.

Výsledky z dotazníkové formy metody POE jsou vyhodnoceny v šesti tabulkách, ke kterým je veden příslušný komentář toho, co z tabulek vyplývá.

6.1 Interpretace výsledků výzkumu

V této části budu interpretovat nejdříve informace, které jsem od respondentů zjistila prostřednictvím rozhovorů a následně to, co jsem vyzkoumala metodou POE. Výsledky jsou za období 8 – 12 měsíců.

6.1.1 Kvalitativní část - interpretace výsledků rozhovorů

Jednotlivé kategorie vycházejí z otázek použitých v rozhovoru týkajících se jednoho podobného jevu. Skupiny jsou tři plus koordinátorka, kterou níže neuvádím jako skupinu, protože se jedná o jednu osobu. Otázky, které jsem jí kladla se týkaly pouze dobrovolníků, kteří se účastní mého výzkumu. U každé skupiny jsem stanovila 3 hlavní výzkumné oblasti, které zahrnují to nejdůležitější z otázek, které jsem respondentům v rozhovorech pokládala. Jako formu anonymního, ale přesto srozumitelného označení pro respondenty jsem zvolila zkratky jednotlivých skupin na počáteční písmeno, kterému přiřazuji číslo klienta. Pěstouni = P, dobrovolníci = D, děti – klienti = K, koordinátorka = Ko. Vznikají tak skupiny P1, D1, K1; P2, D2, K2; P3, D3, K3.

První skupina – PĚSTOUNI

1. oblast : Schopnost navázání kontaktu, projevy aktivity

Na otázku, zda umí být dítě iniciátorem navazování kontaktu odpověděl P1 a P3, že K1 a K3 navazují kontakty dobře. Rozdílný pohled má P2, která si myslí, že K3 neumí udělat první krok, ale zaznamenává menší posun.

Co se týče aktivních projevů dětí, opět se shodují P1 a P3, které uvádějí, že K1 a K3 jsou aktivní. P2 se vyjádřila tak, že o projevech v kolektivu nemá žádné informace, ale ví, že K2 nemá pevné kamarádské vazby.

2. oblast: Delikvence a návykové látky (cigarety, alkohol, drogy)

Jsme si jistá, že tyto oblasti, spolu velmi úzce souvisí, proto jsem se rozhodla výsledky interpretovat současně.

P1 uvádí krádež jejich domácího králíka, kterého K1 prodal kamarádovi. Při zjišťování důsledků tohoto chování jsem se k žádným nedobrala, protože P1 to nepovažovala za závažnou věc. P1 říká, že K1 kouřil jen jednu dobu a nyní doufá, že přestal. V zápětí se zastává D1, který podle ní v tom žádnou roli hrát nemohl, protože o tom nemohl vědět, když se tak dělo po cestě ze školy nebo venku s kamarády. P2 si je jistá, že K2 nekouří, protože prý k tomu má odpor. Překvapilo mě, že P3 ví o kouření K3 a nesnaží se tomu nijak zabránit, protože má pocit, že to nemá smysl.

3. oblast: Spokojenost pěstounů se zařazením dítěte do programu Pět P, splnění očekávání dobrovolnické činnosti

Všichni pěstouni se k této oblasti vyjádřili pozitivně. Jsou tedy s programem spokojeni a shledávají v něm význam. P1 se vyjádřila takto: „No určitě to splnilo. No s D1 oni byli fakt...K1 se těšival za D1 do Zlína vždycky a byl rád že tam může jet. A ty svoje účely to má, my jsme byli s D1 spokojení.“

Druhá skupina – DOBROVOLNÍCI

1. oblast: Spolehlivost a zodpovědnost „litlíka“

Hodnocení této oblasti vyplývá z otázek, týkajících se vzájemné spolupráce s dítětem a pravidelnosti schůzek. Dobrovolníci D1 a D3 si pochvalují výbornou spolupráci s dětmi, dobrovolník D2 uvádí, že byl problém jen ze začátku vztahu, po jeho rozvinutí už bylo vše v pořádku.

Zodpovědnost dětí pak vyplývá z jejich přístupu k pravidelnému dodržování schůzek a z dochvilnosti, s jakou se děti na schůzky dostavují. K tomu se všichni 3 respondenti vyjadřují pozitivně.

2. oblast: Pohled dobrovolníků na postavení dětí kolektivu, příjem kritiky

Tyto dva problémy jsem záměrně shrnula do jedné oblasti, protože se domnívám, že mezi nimi existuje vysoká míra korelace. Dobrovolníci se jednoznačně shodně vyjadřují k tomu,

že všechny děti velmi obtížně přijímají jakoukoliv kritiku. Dle mého to pak může být i příčinou vzniklých obtíží ve škole, jelikož dobrovolníci D2 a D3 se opět vyjadřují k potížím ve školním prostředí, a to u dívek.

Dále dobrovolníci shodně uvádí, že nejdůležitější je najít způsob, jakým je dítě schopno kritiku přijmout. D1 uvádí: „...když jsem mu přišel na lež, tak sklopil oči a uznal, že to prostě přehnal a bylo vidět, že ho to opravdu mrzí.“ Tedy pokud dítě cítilo vinu za své chování, které mu bylo vytknuto, kritiku přijalo. V dalších dvou případech dobrovolníci D2 a D3 uvádějí, že se snaží ho nekritizovat vůbec nebo ne příkazovým způsobem.

3. oblast: Povědomí dobrovolníků o delikventní činnosti a užívání návykových látek v době zařazení do programu Pět P

Co se týče delikvence, D2 a D3 uvádějí, že v této oblasti nebyl problém ani v programu ani před ním. V jednom případě byla uvedena u dítěte krádež menšího obnosu peněz z domova na začátku vztahu dobrovolníkem D1.

Podle D2 návykové látky v životě dítěte nehrají žádnou roli, tedy žádné nikdy neužívalo, přesto se dobrovolník snažil působit v oblasti prevence. Od D1 jsem zjistila, že se jednalo pouze o přechodný rozmar. Užívání návykových látek bylo uvedeno pouze v jednom případě, kdy D3 uvádí, že ji K3 tajila kouření. Dále se vyjadřuje k tomu, že se snažila o prevenci v této oblasti.

Třetí skupina – DĚTI = KLIENTI

1. oblast: Důvěra dítěte k dobrovolníkovi

Děti se shodují, že ke svým dobrovolníkům mají velkou důvěru a také, že jim dokáží pomoci se jejich problémy. K3 uvádí: „... ještě není problém, s kterým by mi nepomohla, co jsem jí řekla.“ Taktéž se shodují v odpovědi na otázku, zda by svého dobrovolníka požádali o radu v nějaké vyhocené situaci a odpovídají, že určitě ano.

Na otázku, zda by se s něčím raději svěřili svému dobrovolníkovi než pěstounce odpověděli K2 a K3, že ano. Důvodem u K2 je, že se své pěstounce téměř nesvěruje, tak se raději svěří svému dobrovolníkovi. K3 uvádí, že: „... já babičce říkám hodně věcí, ale myslím, že D3...že je prostě mladší, než babička o hodně a taky že se s ní prostě můžu bavit líp, K1 nemá problém svěřovat se své pěstounce.

2. oblast: Postavení v kolektivu (myšleno mezi vrstevníky – ve školní třídě, v kroužku...apod.)

Zde děti odpovídaly mírně rozpačitě. Žádné nejevilo své postavení v kolektivu či spokojenost s ním jako vyhovující, na druhou o tom nemluvily ani jako o něčem, co by je příliš trápilo. K3 uvádí: „No tak jednu kamarádku tam mám, ale ona je z Vizovic, takže je to trochu blbý...ale radši mám D3“. Z této odpovědi jsem jednoznačně vycítila, že K3 není ve svém třídním kolektivu spokojena a zdá se, že je až příliš fixovaná na svého dobrovolníka.

3. oblast: Spokojenosti se zařazením do Programu Pět P a s přístupem jejich „velkého kamaráda“, „velké kamarádky“

Děti shodně odpověděly, že jsou rády, že vstoupily do programu Pět P. Stejně tak se shodovaly i ve vyjádření spokojenosti se svým dobrovolníkem. K1 : „Jsem rád, že jsem tam byl zařazen...protože jinak bych si tak neužil“.

KOORDINÁTORKA

1. oblast: Hodnocení posunu u dětí v oblastech „příjem kritiky“, „projevy aktivity“

Celkově se koordinátorka vyjadřuje k pozitivnímu posunu u všech klientů. U K1 uvádí zlepšení ve starosti o osobní vzhled a větší aktivní projevy dítěte v porovnání se začátkem programu. Ke kritice se staví pasivně. K2 má podle Ko o něco vyšší sebevědomí, ale shledává problém v její neukázněnosti. Tento jev se podlé ní projevuje k různým autoritám jinak. Celkově je spíše pasivní. U K3 uvádí, že nyní působí celkově vyrovnaněji a kritiku přijímá o něco lépe. V jejích aktivních projevech žádný problém neshledává, působí aktivně.

2. oblast: Povědomí o delikventní činnosti dětí a užívání návykových látek

V této oblasti nevidí koordinátorka u žádného klienta větší problém. U K1 uvádí, že jí nejsou známy žádné skutečnosti o delikventní činnosti v průběhu programu, pouze před jeho započítím, kdy byl umístěn ve Středisku výchovné péče. U K2 taktéž nevím o žádném přestupku ani užívání návykových látek. K3 má podlé ní sklon se nechat strhnout k nějakému špatnému činu, ale prozatím o ničem neví.

3. oblast: Spokojenost s přístupem a činností dobrovolníka

Z výpovědi koordinátorky vyplývá celkový dojem spokojenosti v této oblasti. Na všechny je podle ní spolehnutí a během měsíce je s nimi vždy v kontaktu, ať osobně nebo telefonicky. Na supervize docházejí pravidelně a v případě, že se nemohou dostavit, dají telefonicky vědět o této skutečnosti.

6.1.2 Kvantitativní část - vyhodnocení výsledků metody POE

Přestože je v manuálu metody POE kladen velký důraz na obecné výsledky pro širokou veřejnost, umožňuje tento model i další zpracování získaných informací (Večerková 2000).

Zařazením metody POE do mého výzkumu jsem sledovala to, abych mohla srovnat nezávislé výpovědi od jednotlivých respondentů a ukázat tak, do jaké míry se ve svých názorech shodují či nikoliv. Pro interpretaci výsledků získaných od zkoumaného vzorku to znamená, že zjištěné údaje a mé tvrzení nelze zobecňovat, ale jsou platné pouze pro tento vzorek.

V tabulce č. 1 jsou zaznamenány koeficienty změny charakteristik u dětí jednotlivými skupinami respondentů, a to pěstouny, dobrovolníky a koordinátorkou.

V položce č. 1 zaznamenávají největší pokrok v sebedůvěře pěstouni, ale také dobrovolníci a koordinátorka hodnotí tuto položku kladně. Zajímavé jsou položky č.7, 8 a 9, kde se až na desetinný rozdíl vyjadřují shodně ke všem třem položkám pěstouni, dobrovolníci i koordinátorka. Nulová hodnota těchto položek u dobrovolníků je dána tím, že téměř všechny odpovědi označili možností „stejně“ a jednou „nevím“. Nevyjádřený koeficient od koordinátorky u položky č. 12 je proto, že jí u všech dětí hodnotila možností „není problém“. Stejný případ je u položky č. 13 hodnocené pěstouny, kteří taktéž zvolili možnosti „nevím“ a „není problém“. Zajímavé zjištění přináší tabulka také v oblasti vztahů a to v položce č. 14, která od dobrovolníků a koordinátorky zaznamenala nejvyšší možný koeficient, tedy 2. Bohužel poněkud nižší hodnota je v této položce u pěstounů.

Tabulka 1 Souhrnné porovnání koeficientů změny u klientů zaznamenané dotazníky POE ve všech osmnácti oblastech péstouny, dobrovolníky a koordinátory

		P	D	K
	Oblasti změny			
	DŮVĚRA			
1	Sebedůvěra	1,5	1,3	1
2	Schopnost vyjádřit pocity	1	1	1,3
3	Umí dělat rozhodnutí	1	0,3	1,6
4	Má zájmy nebo koníčky	1	1	0,6
5	Osobní hygiena, vzhled	0,5	0,3	1,3
6	Smyslpro budoucnost	1	1	1
	SCHOPNOSTI			
7	Přístup ke škole	0,6	0	0,5
8	Využívá možnosti školy	0,5	0	0,5
9	Využívá možnosti okolí svého bydliště	0,5	0	0,5
10	Výsledky ve škole	0	- 0,5	0,5
11	Schopnost vyhnout se delikvenci	-0,5	0,3	2
12	Schop. vyhnout se návykovým látkám	0	0,6	X
13	Schop. zabránit předčasnému rodičovství	x	1,5	1
	VZTAHY			
14	Projevuje důvěru ve Vás	0,6	2	2
15	Respektuje ostatní kultury	2	1	1,3
16	Vztah s rodinou	0,6	1,3	1
17	Vztah s vrstevníky	1,3	1,3	1
18	Vztah s jinými dospělými	1	0,3	1

V tabulce č. 2 jsou na základě dotazníku POE určeného pro děti taktéž vypočítány koeficienty změny. Z prvního pohledu na úroveň koeficientů, jejichž hodnota se drží těsně nad 0 vyvstává pocit, že děti se v uvedených oblastech příliš nezlepšily či dokonce zhoršily. Ovšem z doplňujícího rozhovoru, který jsem s dětmi vedla po vyplnění dotazníku, jsem se dozvěděla důležité informace, bez kterých by jinak byl závěr výzkumu zkreslený.

K3 mi řekla, že uvedené zhoršení v oblasti školního prospěchu a zájmu o školu nemá s jejím dobrovolníkem D3 nic společného. Naopak D3 se jí snaží vést tak, aby se její zájem o školu zlepšil a uvedené hodnoty jsou prý výsledkem současné celkové nechuti ke škole.

Z 15 odpovědí směřovalo 7 do kolonky „stejně“, která má hodnotu 0, což je dalším důvodem nízké míry koeficientů.

Tabulka 2 Souhrnné porovnání koeficientů změny u klientů zaznamenané dotazníky POE určenými pro děti

	Děti
Mé známky jsou	0
Mí zájem o školu je	- 1
Vycházám doma s každým	0.6
Mí přátelé jsou	0.3
Moje touha učite se novým věcem	0.6

Z tabulky č. 3 vyplývá, že v pěti položkách v první oblasti dotazníku POE, kterou je „důvěra“ se výpovědi vždy shodují alespoň u dvou respondentů. Velký posun u klientů zaznamenávají všichni respondenti v položce „sebedůvěra“. Ve čtyřech položkách se respondenti shodují alespoň u jednoho klienta. Zajímavá je položka „smysl pro budoucnost“, kterou koordinátorka hodnotí u všech shodně a zároveň se u ní shodují všichni respondenti u klienta č. 1.

U klienta č. 3 není od pěstounky uvedena žádná číselná hodnota, jelikož pěstounka ve všech položkách zvolila možnost „není problém“. Následně mi toto rozhodnutí odůvodnila tak, že v těchto oblastech neshledávala nikdy problém. Nevyjádřená hodnota je také u klienta č. 2, protože pěstounka položku „smysl pro budoucnost“ hodnotila odpovědí „nevím“.

V žádné z položek není uvedena minusová hodnota, což shledávám, jako velký klad pro závěrečné hodnocení dobrovolnické činnosti.

Tabulka 3 Posouzení míry shody u jednotlivých respondentů v oblasti „důvěra“

		Klienti		
		1	2	3
DŮVĚRA				
Sebedůvěra	P	2	1	X
	D	1	1	2
	K	1	0	2
	S	+	+	+
Schopnost vyjádřit pocity	P	1	1	X
	D	0	1	2
	K	1	1	2
	S	+	++	+
Umí dělat rozhodnutí	P	1	1	X
	D	0	0	1
	K	2	2	1
	S			+
Má zájmy nebo koníčky	P	2	0	X
	D	2	0	1
	K	1	0	1
	S	+	++	+
Osobní hygiena, vzhled	P	1	0	X
	D	1	0	0
	K	2	2	0
	S	+	+	+
	T			
Smysl pro budoucnost	P	1	x	X
	D	1	0	2
	K	1	1	1
	S	++		

Vysvětlivky: P = rodič D = dobrovolník K= koordinátor

S = míra shody (+ minimálně u 2 respondentů, ++ u všech respondentů)

Tabulka č. 4 je zaměřená na výsledky v oblasti schopností. Největší míra shody v odpovědích je v položce „využívá možnosti školy“, kde se u dvou ze tří klientů shodli všichni respondenti. Nevyjádření číselné hodnoty zde pramení z toho, že u klienta č.3 označili všichni respondenti položku „stejně“ a u klienta č. 2 položku „nevím“, což svědčí o nedostatečné informovanosti o možnostech školy nebo se o to nezajímali.

Ne příliš příznivě mě překvapily výsledky v poslední položce „schopnost zabránit předčasnému rodičovství“, kde opět není žádná číselná hodnota, protože dva ze tří pěstounů zvolili odpověď „nevím“. Stejnou odpověď se vyjádřili všichni respondenti u klienta č. 1, což považuji za impuls k učinění prevence.

Přestože u klienta č. 3 v položce „výsledky ve škole“ hodnotí všichni respondenti shodně a to odpovědí „stejně“, uvedl klient č. 3 (výše uvedený jako K3), že své zhoršení ve škole vnímá, což je uvedeno výše jako součást komentáře k tabulce č. 2. Toto zjištění by mohlo být předmětem konfrontace.

Tabulka 4 Posouzení míry shody u jednotlivých respondentů v oblasti „schopnosti“

		Klienti		
		1	2	3
SCHOPNOSTI				
Přístup ke škole	P	1	1	0
	D	0	0	0
	K	0	X	1
	S	+		+
Využívá možnosti školy	P	1	X	0
	D	0	X	0
	K	1	X	0
	S	+	++	++
Využívá možnosti okolí svého bydliště	P	1	X	0
	D	0	0	0
	K	0	X	1
	S	+	+	+
Výsledky ve škole	P	0	0	0
	D	X	-1	0
	K	1	X	0
	S			++
Schopnost vyhnout se delikvenci	P	0	X	-1
	D	1	0	0
	K	2	X	X
	S		++	
Schop. vyhnout se návykovým látkám	P	1	X	-1
	D	1	0	1
	K	X	X	X
	S	+	+	
Schop. zabránit předčasnému rodičovství	P	X	X	X
	D	X	1	2
	K	X	X	2
	S	++	+	+

V poslední oblasti dotazníku POE „vztahy“, jejíž výsledky nabízí tabulka č. 5, jsou shodné odpovědi v každé položce vždy alespoň u dvou respondentů, a to vždy u dvou klientů. V položce „projevuje důvěru ve Vás“ je uveden velký posun jak ze strany dobrovolníku tak koordinátorky. To stejné bohužel nevyjádřili pěstounky, což podtrhuje výsledky z rozhovorů, kde se klienti vyjadřují právě tak, že velkou důvěru mají ke svým

dobrovolníkům. V položkách „vztah s rodinou“, „vztah s dospělými“ a „vztah s vrstevníky“ téměř u všech klientů zlepšení, popřípadě odpověděli možnostmi „stejně“ nebo „není problém“.

Tabulka 5 Posouzení míry shody u jednotlivých respondentů v oblasti „vztahy“

		Klienti		
		1	2	3
VZTAHY				
Projevuje důvěru ve Vás	P	0	1	1
	D	1	2	2
	K	2	2	2
	S		+	+
Respektuje ostatní kultury	P	2	X	2
	D	2	1	1
	K	2	1	1
	S	++	+	+
Vztah s rodinou	P	1	0	1
	D	2	1	2
	K	1	1	1
	S	+		+
Vztah s vrstevníky	P	2	0	2
	D	2	1	2
	K	1	1	1
	S	+	+	+
Vztah s jinými dospělými	P	2	0	X
	D	0	0	1
	K	1	1	1
	S		+	+

V tabulce č. 6 jsou uvedeny četnosti položek „nevím“ a „není problém“. Je zde možné porovnat, jak často jsou tyto odpovědi jednotlivými skupinami respondentů využívány. Abych neuváděla jen odhad toho, proč respondenti u některých položek volili tyto odpovědi, provedla jsem s nimi ještě doplňující rozhovor.

Pěstounky

- P1 využila na rozdíl od ostatních pěstunek tuto možnost pouze jedenkrát a to u položky „schopnost zabránit předčasnému rodičovství“, kde zvolila možnost „nevím“. Důvodem je to, že opravdu není schopná odhadnout kolik informací K1 k této oblasti má. Sama to s ním prý ještě neprobírala a spoléhá na prevenci ze strany školy.
- P2 zvolila možnost „nevím“ u položky „smysl pro budoucnost“, protože si myslí, že K2 ještě nemá představu o tom, co by chtěla dělat. Stejnou možnost zvolila u

položek „využívá možnosti školy“ a „využívá možnosti svého bydliště“, protože si není vědomá toho, že by těchto možností využívala. Možnost není problém zvolila u položek „schopnost vyhnout se delikvenci“, „schopnost vyhnout se návykovým látkám“ a „schopnost zabránit předčasnému rodičovství“. Odůvodňuje to tím, že K2 s delikvencí a návykovými látkami nikdy problém neměla. Co se týče předčasného rodičovství, myslí si, že K2 je dostatečně informovaná.

- P3 volila tyto odpovědi nejčastěji, celkem osmkrát. Jedná se o všechny položky v první oblasti dotazníku POE „důvěra“. Na otázku proč zvolila tyto možnosti odpověděla: „P3 neměla nikdy v tomhle problém, tak tam nemám co hodnotit.“ Stejnou možnost zvolila u položky „vztah s jinými dospělými“, kterou odůvodňuje stejně jako předchozí položky. Možnost „nevím“ zvolila u položky „schopnost zabránit předčasnému rodičovství“. Z odpovědi vyplynulo, že neví jaký k tomu má K3 přístup, navíc se prý stýká s kamarádkami, které už sexuální život vedou.

Dobrovolníci

- D1 zaznamenal v dotazníku dvakrát možnost „nevím“, a to u položky „výsledky ve škole“, protože prý nemá aktuální informace. Dále se jedná o položku „schopnost zabránit předčasnému rodičovství“. K tomu vypověděl, že se s K1 o této otázce nikdy nebavili.
- D2 využila těchto možností jen v jednom případě u položky „využívá možnosti školy“, protože o tomto nemá povědomí.
- D3 nevyužil těchto možností ani v jednom případě.

Koordinátorka

- Klient 1 – Odpovědí „nevím“ označila koordinátorka položku „schopnost zabránit předčasnému rodičovství, protože nedokáže u K1 tuto oblast nyní zhodnotit. Jednou také zvolila možnost „není problém“ a to u položky „schopnost vyhnout s návykovými látkám“. K tomu uvádí, že ví, že K1 měl problém s kouřením, ale podle ní už tomu tak není.
- Klient 2 – U tohoto dítěte označila koordinátorka položky č.7 až č.10, které zahrnuje druhá oblast dotazníku POE a týkají se školy. Vyjadřuje se takto: „K2 přestoupila na jinou školu a prozatím nemám informace o tom, jak se jí vede.“

Možnost „nevím“ zvolila i u položky „schopnost vyhnout se delikvenci“, protože si tím u ní není jistá. Možností „není problém“ hodnotí položky „schopnost vyhnout se návykovým látkám“ a „schopnost zabránit předčasnému rodičovství“. Koordinátorka ví, že K2 má odpor zejména ke kouření a o tomu jak zabránit rodičovství je podle ní informovaná.

- Klient 3 – Zde koordinátorka využila pouze dvakrát možnosti „není problém“, a to u položek „schopnost vyhnout se delikvenci“ a „schopnost vyhnout se návykovým látkám“, kde žádný problém neshledává.

Tabulka 6 Četnosti v možnostech odpovědí „nevím“ a „není problém“ – informace od pěstounů, dobrovolníků a koordinátorky

respondenti	odpovědi	KLIENTI			celkem
		1	2	3	
pěstouni	Nevím	1	3	1	5
	Není problém	0	4	7	11
dobrovolníci	Nevím	2	1	0	3
	Není problém	0	0	0	0
koordinátorka	Nevím	1	5	0	6
	Není problém	1	2	2	5

Závěrem této části je vyjádření dětí ke svým dobrovolníkům. Toto zjištění taktéž vyplývá z metody POE, ovšem z části dotazníku, kde děti odpovídaly písemně. Pro každou ze čtyř otázek uvedu souhrnně odpovědi od všech 3 klientů.

1. Co si celkově myslíš o svém kamarádovi/kamarádce

K1 podal jednoznačnou odpověď. O svém kamarádovi si myslí, že je super. K2 pokládá D2 za nejlepší kamarádku. K3 shledává D3 jako upřímného člověka, který umí poradit.

2. Co se ti nejvíce líbí na tvém kamarádovi/kamarádce?

K1 se nejvíce líbí otevřenost D1, K2 na ni oceňuje smysl pro humor a K3 sebevědomí.

3. Co bys rád změnil na tvém kamarádovi/kamarádce?

K1 a K2 by neměnily nic. K3 by si přál pouze to, aby s D3 mohl trávit více času.

4. Chceš mi ještě něco říci o tvé zkušenosti s kamarádem/kamarádkou?

K1 se zmiňuje o tom, že se dobře s D1 bavil při hře tenisu. K2 odpověď na tuto otázku pojal jako vzkaz D2 ve znění, že má D2 rád a K3 se více vyjádřit nechtěl.

Celkově z odpovědí nevyplývá žádná negace, ani problém, který by byl třeba měnit. Klienti jsou se svými dobrovolníky spokojeni a nic by na nich neměnili.

6.2 Shrnutí výsledků obou částí výzkumu

Z kvalitativní části výzkumu, tedy uskutečněných rozhovorů vyplývá, že jednotliví respondenti mají téměř shodné povědomí o dětech. Rozdíl jsem ale zaznamenala vy výpovědi koordinátora a P3 ke K3. Tato skutečnost se týká toho, že koordinátorka nemá povědomí o užívání jedné z návykových látek (cigaret) u K3 a celkově K3 hodnotí benevolentněji než pěstounka tohoto klienta. Z osobního kontaktu se všemi respondenty pro mě vyplývá závěr, že P3 se v jistém ohledu stydí sdělovat skutečnosti v tom ohledu, že by měla K3 něco vytknout (myšleno společností odsuzovaného, například drzý přístup či kouření).

Z provedeného výzkumu vyplývá, že se potvrdil záměr metody POE, což je zjištění pozitivních změn ve vývoji dětí po dobu dobrovolníkovy působení. Téměř všechny koeficienty jsou v plusových hodnotách, těch minusových je jen minimum. Celková nechuť ke škole, která vyplývá z tabulky č. 2 nesouvisí podle názor dětí s dobrovolníky, ale ze současné nechuti ke škole.

Co se týče mého záměru, kterým bylo aby výsledky z dotazníkové metody POE podpořily platnost výpovědí z rozhovoru, byl naplněn. K výrazné shodě dochází především v odpovědích na otázky řešící delikvenci a užívání návykových látek, kde pěstouni a dobrovolníci odpovídají shodně, bohužel menší povědomí o této skutečnosti má koordinátorka (viz. tabulka č. 4). Největší posun směrem k lepšímu jsem zaznamenala v položce „sebedůvěra“, „respektuje ostatní kultury“ a „vztah s vrstevníky“.

Co se týče otázky spokojenosti s programem, která byla položena dětem, pěstounům a dobrovolníkům, vyjadřují všichni vysokou míru spokojenosti.

ZÁVĚR

Záměr mé bakalářské práce byl pro mě jasný. Chtěla jsem se pokusit získat pro mě nové informace z oblasti dobrovolnictví a čtenářům tak poskytnout ucelenou formu toho, s čím vším se dobrovolnictví ve svém vývoji potýkalo. Dobrovolnictví začalo svou pout' už v dávné historii. Přes mnohá úskalí (především vliv dobových režimů) se dostalo až do dnešní podoby, ovšem po ujasnění všech informací si myslím, že ho ještě v mnohých ohledech čeká určitým způsobem krystalizace. Tím je myšleno to, že tato činnost nemá zakotvenou pověst spojení dobrého s užitečným, zejména v našich poměrech, nikoliv ve vyspělejších zemích.

Jako cíl práce jsem si stanovila zjištění toho, zda je dobrovolníků působení dětem přínosné a zda to takto vnímají i jejich pěstouni. Splnění cíle bylo zajištěno použitými metodami, z kterých vyplynuly pozitivní závěry pro všechny respondenty. Pěstouni jsou jednoznačně s činnostmi dobrovolníků spokojeni.

Práce mi dala mnoho zkušeností v práci z textem a literaturou, kterou nebylo snadné nashromáždit. Tento nedostatek považuji za handicap českých odborníků, jelikož prací na dobrovolnické téma, už je řada, ale chybí více odborných monografií. Svou prací jsem se pokusila přispět alespoň její výzkumnou částí, jejíž výsledky budou předloženy koordinátorce zlínského programu Marii Forgáčové. Praktickém návrhem z mé strany je rozvinutí této práce do takového měřítka, aby z ní mohl být vypracovaný manuál pro program Pět P ve Zlíně.

V dnešní době se většina populace dere jen za vyšším výdělkem bez ohledu na to, zda ho vůbec práce, kterou vykonává baví. Dle mého je právě chybějící finanční ohodnocení důvodem k tomu, že se mnozí k dobrovolnictví neodhodlají. O finance zde jde jen z hlediska podpory pro fungování organizací, které ho provozují. Závěrem bych uvedla tvrzení Tošnera (2006), s nímž plně souhlasím a zní takto: „Dobrovolnictví není oběť, ale přirozený projev občanské zralosti“.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- 1) AECHEROVÁ, C. *Dítě v náhradní rodině: Nejčastější problémy při výchově*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. 120 s. ISBN 80-7178-578-4.
- 2) BARTOŠKOVÁ, J. *Náhradní rodinná péče* [online]. 2007, 1.3.2007 [cit. 2009-03-15]. Dostupný z WWW: <<http://www.kr-zlinsky.cz/docDetail.aspx?chnum=1&nid=3044&doctype=ART&docid=42813>>.
- 3) ČAČKA, O. *Psychologie dítěte*. 2. vyd. Tišnov: SURSUM, 1996. 112 s. ISBN 80-85799-03-0.
- 4) *Hlavní formy náhradní rodinné péče* [online]. c2006 [cit. 2009-03-12]. Dostupný z WWW: <[http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par\[id_v\]=369&par\[lang\]=CS](http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par[id_v]=369&par[lang]=CS)>.
- 5) CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu: Základy kvantitativního výzkumu*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2007. 272 s. ISBN 978-80-247-1396-4.
- 6) *Implementace a evaluace programu Pět P v ČR* [online]. [cit. 2009-04-11]. Dostupný z WWW: <http://www.hest.cz/5p_5.shtml>
- 7) JAKUBCOVÁ, Š. Big Brothers Big Sisters - Program Pět P. In. *Sborník konference 10 let rozvoje dobrovolnictví: rehabilitace občanských ctností*. Klub UNESCO Kroměříž a HESTIA Národní dobrovolnické centrum [s.l.] : [s.n.], 2008. s. 69-71. Dostupný z WWW: <http://www.unesco-kromeriz.cz/sbornik_dobrovolnictvi2008/sbornik.pdf>.
- 8) JELENOVÁ, Z. *Litlící v Českých Budějovicích* [online]. c2008 [cit. 2009-04-25]. Dostupný z WWW: <<http://www.petpcb.webz.cz/napsali/litlici.htm>>.
- 9) KLEPAČ, F. *Metodika programu Rozvoj dobrovolnictví*. [Ústí nad Labem]: Dobrovolnické centrum Ústí nad Labem. 2006. 82 s.
- 10) KRAUSOVÁ, L. – NOVOTNÁ, V. *Sociálně – právní ochrana dětí*. 1.vyd. Praha: ASPI, 2006. 228 s. ISBN 80-7357-214-1.
- 11) MATOUŠEK, O. *Metody a řízení sociální práce*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. 384 s. ISBN 80-7178-548-2.
- 12) MCGILL, D. Program velkých bratrů a sester ve střední a východní Evropě. In *Sborník s mezinárodní konference Dobrovolnictví a dárcovství: obnova*

- občanských ctností*. Klub UNESCO Kroměříž a HESTIA Národní dobrovolnické centrum [s.l.] : [s.n.], 2001. s. 30-31.
- 13) NÁRODNÍ DOBROVOLNICKÉ CENTRUM HESTIA. *Obyčejní lidé dělají obyčejné věci*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-017-8
- 14) O nadaci OSF Praha [online]. [cit. 2009-04-30]. Dostupný z WWW: <http://osf.cz/cz/o-nadaci/>
- 15) PLECITÝ, V. *Zákon o rodině : komentář, judikatura, prováděcí předpisy, souvisící předpisy*. Praha : Euronion, 2007. 521 s.
- 16) *Pohled do historie dobrovolnictví v ČR* [online]. [cit. 2009-03-20]. Dostupný z WWW: <http://www.dobrovolnik.cz/d_hist.shtml>.
- 17) Portál veřejné správy české republiky. *Zákon 109/2002 Sb. o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních* [online]. c2003-2009 [cit. 2009-03-20].. Dostupný z WWW:<http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701?number1=109%2F2002+&number2=&name=&text=109%2F2002>.
- 18) *Program Pět P - historie* [online]. [cit. 2009-03-20]. Dostupný z WWW: <<http://petp.hest.cz/index.php?sekce=7>>.
- 19) SMUTKOVÁ, L. *Sociální práce s rodinou*. Hradec Králové : Gaudeamus, 2007. 107 s. ISBN 978-80-7041-069-1.
- 20) ŠKVOVIERA, A. *Dilemata náhradní výchovy*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007. 144 s. ISBN 978-80-7367-318-5.
- 21) ŠPUTOVÁ, M. *Primární efektivní prevence v programu Pět P - Zhodnocení ročních zkušeností*. Olomouc, 1999. 93 s. Diplomová práce na Filozofické fakultě Univerzity Palackého. Vedoucí diplomové práce PhDr. Jiří Kovařík.
- 22) TOŠNER, J, - SOZANSKÁ, O. *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*. 2. vyd. Praha : Portál, 2002. 149 s. ISBN 80-7367-178-6.
- 23) TOŠNER, J, et al. *Manuál programu Pět P v České republice* [online]. , 5.1.2004 [cit. 2009-03-30]. Dostupný z WWW: <<http://www.hest.cz/pruvodce.shtml>>.

- 24) TOŠNER, J. Dobrovolnictví jako nástroj pomoci i ochrana proti sociálnímu vyloučení pomáhajícího. In Sborník konference *Dobrovolnictví : ochrana před sociálním vyloučením*. Kroměříž : Klub UNESCO Kroměříž, 2006. s. 27-31.
- 25) VEČERKOVÁ, H. *Začleňování evaluační metodiky POE do Programu Pět P*. Praha, 2000. 42s. Písemná práce k postupové zkoušce na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. Vedoucí písemné práce k postupové zkoušce Doc. PhDr. Oldřich Matoušek
- 26) *Vztah mezinárodního osvojení a ústavní péče o děti v Evropě* [online]. 2009 [cit. 2009-03-14]. Dostupný z WWW: <<http://www.vzd.cz/vztah-mezinarodniho-osvojeni-ustavni-pece-o-deti-v-evrope#attachments>>.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

Apod.	A podobně
BBSA	Big Brothers Big Sisters of America
OSF	Open Society Found
Mj.	Mimo jiné
Např.	například
NRP	Náhradní rodinná péče
PP	Pěstounská péče
POE	Program-Based Outcome Evaluation
Tzv.	Takzvaně/ný/ná

SEZNAM TABULEK

<u>Tabulka 1</u> Souhrnné porovnání koeficientů změny u klientů zaznamenané dotazníky POE ve všech osmnácti oblastech pěstouny, dobrovolníky a koordinátory	41
<u>Tabulka 2</u> Souhrnné porovnání koeficientů změny u klientů zaznamenané dotazníky POE určenými pro děti	42
<u>Tabulka 3</u> Posouzení míry shody u jednotlivých respondentů v oblasti „důvěra“	43
<u>Tabulka 4</u> Posouzení míry shody u jednotlivých respondentů v oblasti „schopnosti“	44
<u>Tabulka 5</u> Posouzení míry shody u jednotlivých respondentů v oblasti „vztahy“	45
<u>Tabulka 6</u> Četnosti v možnostech odpovědí „nevím“ a „není problém“ – informace od pěstounů, dobrovolníků a koordinátorky	47

SEZNAM PŘÍLOH

- Příloha č. 1 Rozhovory
- Příloha č. 2 Základní formát formuláře
- Příloha č. 3 Dobrovolníková zpráva o vztahu
- Příloha č. 4 Zpráva rodičů/prarodičů/pěstounů o vztahu
- Příloha č. 5 Zpráva koordinátora o dvojici
- Příloha č. 6 Dotazník pro dítě
- Příloha č. 7 Ruční souhrnná tabulka záznamu pro pěstouny
- Příloha č. 8 Ruční souhrnná tabulka záznamu pro dobrovolníky
- Příloha č. 9 Ruční souhrnná tabulka záznamu pro koordinátorku
- Příloha č. 10 Ruční souhrnná tabulka záznamu pro děti
- Příloha č. 11 Hymna programu Pět P ve Zlíně

PŘÍLOHA P I: ROZHOVORY

Otázky pro dobrovolníka:

- 1) Jaká je vaše spolupráce? (Dokážete se domluvit na termínu schůzky? Byl po dobu Vašeho scházení v něčem problém? S domluvou, dochvilností, místem scházení a vyzvednutím „litlíka“ ?)
- 2) Jak často se scházíte, jsou schůzky pravidelné?
- 3) Jak nejčastěji trávíte volný čas?
- 4) Konzultuješ chování „litlíka“ s pěstouny? (Berou v potaz Tvé argumenty? Pokud ne, proč?)
- 5) Jak přijímá kritiku? (Jak se staví k tomu, když mu vytknete něco, co ti vadí?)
- 6) Co víš o jeho postavení v kolektivu? Jsou jeho projevy k vrstevníkům spíše aktivní nebo pasivní?
- 7) Udělal/a (jméno) v době, kdy je zařazen/a do programu nějaký delikventní čin? (Protiprávní přestupek, krádež apod.)
- 8) Víš o tom, že by (jméno) užíval/a nějaké návykové látky? (alkohol, tabák, drogy... Pokud ano, snažil/la ses mu vysvětlit, jaké to může mít důsledky? Byl/a jsi v této záležitosti úspěšný/á ?)
- 9) Jak bys zhodnotil Váš vztah? (Dokáže „litlík“ brát v potaz tvé rady a názory?)
- 10) Shledáváš tvé působení v Programu pět P jako přínosné a naplňující ?

Otázky pro dítě („litlíka“):

Pozn.: na vynechaném místě bude doplněno jméno dobrovolníka.

- 1) Jak jsi se dostal do programu? (Bylo to z iniciativy rodičů, školy – popřípadě někoho jiného?)
- 2) Chtěl jsi jít do programu ze své vůle?(Pokud ano – proč, když ne - proč)
- 3) Měl jsi obavy z přiděleného dobrovolníka? (Bál ses prvního setkání? Jak je to nyní?)
- 4) Jak spolu nejčastěji trávíte volný čas? (Kam chodíte? Co Vás baví nejvíce?)
- 5) Máš k.....důvěru? (Svěřuješ mu/jí se svými problémy? Dokáže ti v rámci jeho možností s tím,co tě trápí pomoci?)

- 6) Kdyby ses dostal/a do situace, kdy by ti někdo ubližoval nebo by ses dostal /a do záležitostí týkající se návykových látek (např. by ti někdo nabízel drogy), požádal bys o pomoc.....?
- 7) Existuje něco, s čím by ses raději světil svému kamarádovi/kamarádce z programu než své pěstounce?
- 8) Je.....ochotný ti pomoci i se školou? (Např. když něco nevíš nebo si s něčím nejsi jistý/á, popřípadě s domácími úkoly?)
- 9) Chodíš rád do školy? Teď nemyslím kvůli učení, ale zda jsi rád/a se svými spolužáky? Máš mezi nimi kamarády?)
- 10) Jaký máš nyní pocit ze zařazení do programu? (Jsi rád/a, že jsi.....poznal/a? Můžeš o něm říct, že je tvůj dobrý přítel?)

Otázky pro pěstouny:

Pozn.: Pojem „absolvování programu“ uvádím proto, že 2 ze 3 děti ukončily roční spolupráci s dobrovolníky, s kterými spolupracují na výzkumu. Jedno z nich pokračuje v programu s jiným dobrovolníkem. Třetí dítě ukončí roční spolupráci v září. V tomto případě jsem otázky týkající se změn po absolvování programu upravila na změnu po dosavadní spolupráci s dítětem.

- 1) Měl....před nástupem do programu Pět P problémy s adaptabilitou (schopnost přizpůsobení se prostředí a kolektivu) ? Pokud ano, zvýšila se její míra po absolvování programu?
- 2) Jak se působení dobrovolníka projevilo v přístupu ke škole? (Zlepšil se jeho prospěch?, Je zodpovědnější v přístupu k plnění domácích úkolů?)
- 3) Co si myslíte o vztahu a dobrovolníka? (Především z hlediska navázání komunikace a důvěrnosti vztahu?)
- 4) Jak se staví k přijímání kritiky? (Je shopen/na přiznat chybu? Jak se staví k tomu, když mu/jí vytknete něco co Vám vadí? Je někdo, od koho ji přijímá lépe?)
- 5) Umí být iniciátorem navazování kontaktu? (Umí udělat první krok nebo čeká, až ho někdo osloví? Jak to bylo před zařazením do programu?)
- 6) Víte něco o jeho/jejich projevech v kolektivu? (Je spíše aktivní nebo pasivní? Shledáváte v této oblasti nějaký rozdíl po absolvování programu?)

- 7) Jak přistupuje k zadávání a plnění svých povinností? (Myšleno na povinnosti týkající se domova, například pomoc s domácími pracemi, něco co by mělo dítě plnit.)
- 8) Udělal/a v době, kdy je zařazena do programu nějaký delikventní čin? (Přestupek proti zákonu, například krádež.)
- 9) Víte o tom, že by užíval/a nějaké návykové látky (alkohol, cigarety, drogy) v době, kdy je zařazen/a do programu? Pokud ano, mělo dobrovolníkově působení vliv na ukončení této činnosti?
- 10) Jak byste celkově zhodnotila spokojenost se zařazením do programu Pět P? Splnilo působení dobrovolníka Vaše očekávání?

Otázky pro koordinátorku:

- 1) Jste spokojená s přístupem dobrovolníků? (Docházení na supervize, konzultace „litlískova“ chování s Vámi apod.)
- 2) Zaznamenáváte psoun k lepšímu u dětí z pěstounských rodin, díky vedení dobrovolníků?
- 3) Myslíte, že mají děti (klienti) ve Vás důvěru??
- 4) Víte o tom, že by některé z dětí spáchalo v době působení v programu nějaký delikventní čin?
- K1, K2, K3
- 5) Máte povědomí o tom, že by užívalo nějaké návykové látky? (alkohol, drogy, cigarety)
- K1, K2, K3
- 6) Jak podle Vás přijímají děti kritiku?
- K1, K2, K3
- 7) Jsou děti ve svých projevech spíše aktivní nebo pasivní?
- K1, K2, K3

PŘÍLOHA P2

Dotazník je českou verzí metodiky POE organizace Big Brother Big Sisters of America ®

ZÁKLADNÍ FORMÁT FORMULÁŘE

Jak byste vyjádřili změny v následujících oblastech za posledních _____ měsíců?

	Mnohem lepší	O něco lepší	Stejně	O něco horší	Mnohem horší	Nevím	Není problém
DŮVĚRA							
1) Sebedůvěra							
2) Schopnost vyjádřit pocity							
3) Umí dělat rozhodnutí							
4) Má zájmy nebo koníčky							
5) Osobní hygiena, vzhled							
6) Smysl pro budoucnost							
SCHOPNOSTI							
7) Přístup ke škole							
8) Využívá možnosti školy							
9) Využívá možnosti svého bydliště							
10) Výsledky ve škole							
11) Schopnost vyhnout se delikvenci							
12) Schopnost vyhnout se návykovým látkám							
13) Schopnost zabránit předčasnému rodičovství							
VZTAHY							
14) projevuje ve Vás důvěru							
15) Respektuje ostatní kultury							
16) Vztah s rodinou							
17) Vztah s vrstevníky							
18) Vztah s jinými dospělými							

PŘÍLOHA P 3

DOBROVOLNÍKOVA ZPRÁVA O VZTAHU

Jméno dobrovolníka: Identifikační číslo páru:

Jméno dítěte: Datum:

Pokyny:

Formulář slouží k zaznamenání změn patrných na dítěti, se kterým se scházíte.

Následující popis nabízí objasnění položek na druhé straně tohoto formuláře. Všimněte si že tyto položky jsou poměrně obecné. Očekává se od Vás, že budete psát zprávu na základě Vašich vlastních pozorování v rámci obecného významu těchto definic. S jakékoliv otázkou se můžete obrátit na koordinátora programu. Pokud cítíte, že nemáte dostatek informací o dítěti, se kterým se scházíte, vyznačte to ve formuláři kolonce „Nevím“.

Cílová oblast 1 : Důvěra

- 1) Sebedůvěra: Víra ve schopnost něco udělat či něčeho dosáhnout.
- 2) Schopnost vyjádřit pocity: Je schopný si vybavit a hovořit o svých pocitech.
- 3) Umí dělat rozhodnutí: Svě jednání předem rozmýšlí a uvědomuje si následky chování.
- 4) Má zájmy nebo koníčky: Věnuje se aktivitám, např. čtení, sport, hudba, počítače, atd.
- 5) Osobní hygiena, vzhled: Obléká se vhodně, udržuje se v čistém a upraveném stavu.
- 6) Smysl pro budoucnost: Ví o možnostech vzdělávání a kariéry.

Cílová oblast 2: Schopnosti

- 7) Přístup ke škole: Má pozitivní názor na školní docházku a na to, co se může ve škole naučit.
- 8) Využívá možnosti školy: Využívá knihovnu, doučovací centra.
- 9) Využívá možnosti svého bydliště: Podílí se na úklidových aktivitách, práci v knihovně, rekreaci apod.
- 10) Výsledky ve škole: Je hodnocen dobrými či lepšími se známkami.
- 11) Schopnost vyhnout se delikvenci: Zdržuje se chování, které je zakázané pro osobu jeho věku.
- 12) Schopnost vyhnout se návykovým látkám: Neužívá zakázané nebo nebezpečné látky, např. drogy, alkohol, cigarety, ...
- 13) Schopnost zabránit předčasnému rodičovství: Nechová se v sexuální oblasti tak, aby se snadno stal předčasným rodičem.

Cílová oblast 3: Vztahy

- 14) Projevuje ve Vás důvěru: Nebojí se Vám důvěřovat a akceptuje Vaše návrhy
- 15) Respektuje ostatní kultury: Neodsuzuje a nepodceňuje jiné etnické, rasové, jazykové či národnostní skupiny.
- 16) Vztah s rodinou: Reaguje dobře na ostatní členy rodiny.
- 17) Vztah s vrstevníky: Reaguje dobře na osoby stejného věku.
- 18) Vztah s jinými dospělými: Má dobré vztahy s ostatními dospělými, kteří nejsou členy rodiny.

Dotazník je českou verzí metodiky POE organizace Big Brother Big Sisters of America ®

DOBROVOLNÍKOVA ZPRÁVA O VZTAHU

Jak byste vyjádřili změny v následujících oblastech za posledních _____ měsíců?

	Mnohem lepší	O něco lepší	Stejně	O něco horší	Mnohem horší	Nevím	Není problém
DŮVĚRA							
1) Sebedůvěra							
2) Schopnost vyjádřit pocity							
3) Umí dělat rozhodnutí							
4) Má zájmy nebo koníčky							
5) Osobní hygiena, vzhled							
6) Smysl pro budoucnost							
SCHOPNOSTI							
7) Přístup ke škole							
8) Využívá možnosti školy							
9) Využívá možnosti svého bydlíště							
10) Výsledky ve škole							
11) Schopnost vyhnout se delikvenci							
12) Schopnost vyhnout se návykovým látkám							
13) Schopnost zabránit předčasnému rodičovství							
VZTAHY							
14) projevuje ve Vás důvěru							
15) Respektuje ostatní kultury							
16) Vztah s rodinou							
17) Vztah s vrstevníky							
18) Vztah s jinými dospělými							

PŘÍLOHA P 4

ZPRÁVA RODIČŮ/PRARODIČŮ/PĚSTOUNŮ O VZTAHU

Jméno dobrovolníka: Identifikační číslo páru:

Jméno dítěte: Datum:

Pokyny:

Formulář slouží k zaznamenání změn patrných na dítěti, se kterým se scházíte.

Následující popis nabízí objasnění položek na druhé straně tohoto formuláře. Všimněte si že tyto položky jsou poměrně obecné. Očekává se od Vás, že budete psát zprávu na základě Vašich vlastních pozorování v rámci obecného významu těchto definic. S jakékoliv otázkou se můžete obrátit na koordinátora programu. Pokud cítíte, že nemáte dostatek informací o dítěti, se kterým se scházíte, vyznačte to ve formuláři kolonce „Nevím“.

Cílová oblast 1 : Důvěra

- 1) Sebedůvěra: Víra ve schopnost něco udělat či něčeho dosáhnout.
- 2) Schopnost vyjádřit pocity: Je schopný si vybavit a hovořit o svých pocitech.
- 3) Umí dělat rozhodnutí: Svě jednání předem rozmýšlí a uvědomuje si následky chování.
- 4) Má zájmy nebo koníčky: Věnuje se aktivitám, např. čtení, sport, hudba, počítače, atd.
- 5) Osobní hygiena, vzhled: Obléká se vhodně, udržuje se v čistém a upraveném stavu.
- 6) Smysl pro budoucnost: Ví o možnostech vzdělávání a kariéry.

Cílová oblast 2: Schopnosti

- 7) Přístup ke škole: Má pozitivní názor na školní docházku a na to, co se může ve škole naučit.
- 8) Využívá možnosti školy: Využívá knihovnu, doučovací centra.
- 9) Využívá možnosti svého bydliště: Podílí se na úklidových aktivitách, práci v knihovně, rekreaci apod.
- 10) Výsledky ve škole: Je hodnocen dobrými či lepšími se známkami.
- 11) Schopnost vyhnout se delikvenci: Zdržuje se chování, které je zakázané pro osobu jeho věku.
- 12) Schopnost vyhnout se návykovým látkám: Neužívá zakázané nebo nebezpečné látky, např. drogy, alkohol, cigarety, ...
- 13) Schopnost zabránit předčasnému rodičovství: Nechová se v sexuální oblasti tak, aby se snadno stal předčasným rodičem.

Cílová oblast 3: Vztahy

- 14) Projevuje ve Vás důvěru: Nebojí se Vám důvěřovat a akceptuje Vaše návrhy
- 15) Respektuje ostatní kultury: Neodsuzuje a nepodceňuje jiné etnické, rasové, jazykové či národnostní skupiny.
- 16) Vztah s rodinou: Reaguje dobře na ostatní členy rodiny.
- 17) Vztah s vrstevníky: Reaguje dobře na osoby stejného věku.
- 18) Vztah s jinými dospělými: Má dobré vztahy s ostatními dospělými, kteří nejsou členy rodiny.

Dotazník je českou verzí metodiky POE organizace Big Brother Big Sisters of America ®

ZPRÁVA RODIČŮ/PRARODIČŮ/PĚSTOUNŮ O VZTAHU

Jak byste vyjádřili změny v následujících oblastech za posledních _____ měsíců?

	Mnohem lepší	O něco lepší	Stejně	O něco horší	Mnohem horší	Nevím	Není problém
DŮVĚRA							
1) Sebedůvěra							
2) Schopnost vyjádřit pocity							
3) Umí dělat rozhodnutí							
4) Má zájmy nebo koníčky							
5) Osobní hygiena, vzhled							
6) Smysl pro budoucnost							
SCHOPNOSTI							
7) Přístup ke škole							
8) Využívá možnosti školy							
9) Využívá možnosti svého bydlíště							
10) Výsledky ve škole							
11) Schopnost vyhnout se delikvenci							
12) Schopnost vyhnout se návykovým látkám							
13) Schopnost zabránit předčasnému rodičovství							
VZTAHY							
14) projevuje ve Vás důvěru							
15) Respektuje ostatní kultury							
16) Vztah s rodinou							
17) Vztah s vrstevníky							
18) Vztah s jinými dospělými							

PŘÍLOHA P 5

ZPRÁVA KOORDINÁTORA O DVOJICI

Jméno dobrovolníka: Identifikační číslo páru:

Jméno dítěte: Datum:

Pokyny:

Formulář slouží k zaznamenání změn patrných na dítěti, se kterým se scházíte.

Následující popis nabízí objasnění položek na druhé straně tohoto formuláře. Všimněte si že tyto položky jsou poměrně obecné. Očekává se od Vás, že budete psát zprávu na základě Vašich vlastních pozorování v rámci obecného významu těchto definic. S jakékoliv otázkou se můžete obrátit na koordinátora programu. Pokud cítíte, že nemáte dostatek informací o dítěti, se kterým se scházíte, vyznačte to ve formuláři kolonce „Nevím“.

Cílová oblast 1 : Důvěra

- 1) Sebedůvěra: Víra ve schopnost něco udělat či něčeho dosáhnout.
- 2) Schopnost vyjádřit pocity: Je schopný si vybavit a hovořit o svých pocitech.
- 3) Umí dělat rozhodnutí: Svě jednání předem rozmýšlí a uvědomuje si následky chování.
- 4) Má zájmy nebo koníčky: Věnuje se aktivitám, např. čtení, sport, hudba, počítače, atd.
- 5) Osobní hygiena, vzhled: Obléká se vhodně, udržuje se v čistém a upraveném stavu.
- 6) Smysl pro budoucnost: Ví o možnostech vzdělávání a kariéry.

Cílová oblast 2: Schopnosti

- 7) Přístup ke škole: Má pozitivní názor na školní docházku a na to, co se může ve škole naučit.
- 8) Využívá možnosti školy: Využívá knihovnu, doučovací centra.
- 9) Využívá možnosti svého bydliště: Podílí se na úklidových aktivitách, práci v knihovně, rekreaci apod.
- 10) Výsledky ve škole: Je hodnocen dobrými či lepšími se známkami.
- 11) Schopnost vyhnout se delikvenci: Zdržuje se chování, které je zakázané pro osobu jeho věku.
- 12) Schopnost vyhnout se návykovým látkám: Neužívá zakázané nebo nebezpečné látky, např. drogy, alkohol, cigarety, ...
- 13) Schopnost zabránit předčasnému rodičovství: Nechová se v sexuální oblasti tak, aby se snadno stal předčasným rodičem.

Cílová oblast 3: Vztahy

- 14) Projevuje ve Vás důvěru: Nebojí se Vám důvěřovat a akceptuje Vaše návrhy
- 15) Respektuje ostatní kultury: Neodsuzuje a nepodceňuje jiné etnické, rasové, jazykové či národnostní skupiny.
- 16) Vztah s rodinou: Reaguje dobře na ostatní členy rodiny.
- 17) Vztah s vrstevníky: Reaguje dobře na osoby stejného věku.
- 18) Vztah s jinými dospělými: Má dobré vztahy s ostatními dospělými, kteří nejsou členy rodiny.

ZPRÁVA KOORDINÁTORA O DVOJICI

Jak byste vyjádřili změny v následujících oblastech za posledních _____ měsíců?

	Mnohem lepší	O něco lepší	Stejně	O něco horší	Mnohem horší	Nevím	Není problém
DŮVĚRA							
1) Sebedůvěra							
2) Schopnost vyjádřit pocity							
3) Umí dělat rozhodnutí							
4) Má zájmy nebo koníčky							
5) Osobní hygiena, vzhled							
6) Smysl pro budoucnost							
SCHOPNOSTI							
7) Přístup ke škole							
8) Využívá možnosti školy							
9) Využívá možnosti svého bydlíště							
10) Výsledky ve škole							
11) Schopnost vyhnout se delikvenci							
12) Schopnost vyhnout se návykovým látkám							
13) Schopnost zabránit předčasnému rodičovství							
VZTAHY							
14) projevuje ve Vás důvěru							
15) Respektuje ostatní kultury							
16) Vztah s rodinou							
17) Vztah s vrstevníky							
18) Vztah s jinými dospělými							

PŘÍLOHA P 6

Dotazník je českou verzí metodiky POE organizace Big Brother Big Sisters of America ®

DOTAZNÍK PRO DÍTĚ

Jméno vyplňující osoby: **Identifikační číslo páru:**

Jméno dítěte: **Datum:**

Formulář je vyvinut organizací BBBS of Santa Cruz County, Celifornia během pilotního projektu POE. Tento formulář obsahuje některá z výstupních dat spojená s těmi, zachycovanými jinými nástroji posuzování.

Vzhledem k věku , jazykovým schopnostem a dalším vývojovým faktorům dítěte je tento formulář o něco stručnější. Současně umožní zachytit i některá další kvalitativní data a zkušenosti o dvojici.

Dotazník může být vyplněn v krajním případě i během telefonického kontaktu s dítětem.

Chceme, abys nám řekl něco o tom, jaké máš pocity z tvého staršího kamaráda/kamarádky?? Bez tvého souhlasu neřekneme nikomu nic z tohoto rozhovoru.

Od doby kdy došlo k navázání vztahu	Mnohem lepší	O něco lepší	Stejně	O něco horší	Mnohem horší
- mé známky jsou:					
- můj zájem o školu je:					
- vycházím doma s každým:					
- mí přátelé jsou:					
- moje touha učit se novým věcem					

Co si celkově myslíš o svém kamarádovi/kamarádce?

Co se ti nejvíce líbí na tvém kamarádovi/kamarádce?

Co bys rád změnil na tvém vztahu s kamarádem/kamarádkou?

Chceš mi říci ještě něco o tvé zkušenosti s kamarádem/kamarádkou?

PŘÍLOHA P 7

Dotazník je českou verzí metodiky POE organizace Big Brother Big Sisters of America ®

RUČNÍ SOUHRNNÁ TABULKA ZÁZNAMU PRO PĚSTOUNY

	Mnohem lepší	O něco lepší	Stejně	O něco horší	Mnohem horší	Nevím	Není problém
DŮVĚRA							
1) Sebedůvěra	1	1					1
2) Schopnost vyjádřit pocity		2					1
3) Umí dělat rozhodnutí		2					1
4) Má zájmy nebo koníčky	1		1				1
5) Osobní hygiena, vzhled		1	1				1
6) Smysl pro budoucnost		1				1	1
SCHOPNOSTI							
7) Přístup ke škole		2	1				
8) Využívá možnosti školy		1	1			1	
9) Využívá možnosti svého bydliště		1	1			1	
10) Výsledky ve škole			3				
11) Schopnost vyhnout se delikvenci			1	1			1
12) Schopnost vyhnout se návykovým látkám		1		1			1
13) Schopnost zabránit předčasnému rodičovství						2	1
VZTAHY							
14) projevuje ve Vás důvěru		2	1				
15) Respektuje ostatní kultury	2						1
16) Vztah s rodinou		2	1				
17) Vztah s vrstevníky	2		1				
18) Vztah s jinými dospělými	1		1				1

PŘÍLOHA Č. 8

Dotazník je českou verzí metodiky POE organizace Big Brother Big Sisters of America ®

RUČNÍ SOUHRNNÁ TABULKA ZÁZNAMU PRO DOBROVOLNÍKY

	Mnohem lepší	O něco lepší	Stejně	O něco horší	Mnohem horší	Nevím	Není problém
DŮVĚRA							
1) Sebedůvěra	1	2					
2) Schopnost vyjádřit pocity	1	1	1				
3) Umí dělat rozhodnutí		1	2				
4) Má zájmy nebo koníčky	1	1	1				
5) Osobní hygiena, vzhled		1	2				
6) Smysl pro budoucnost	1	1	1				
SCHOPNOSTI							
7) Přístup ke škole			3				
8) Využívá možnosti školy			2			1	
9) Využívá možnosti svého bydliště			3				
10) Výsledky ve škole			1	1		1	
11) Schopnost vyhnout se delikvenci		1	2				
12) Schopnost vyhnout se návykovým látkám		2	1				
13) Schopnost zabránit předčasnému rodičovství	1	1				1	
VZTAHY							
14) projevuje ve Vás důvěru	3						
15) Respektuje ostatní kultury		3					
16) Vztah s rodinou	1	2					
17) Vztah s vrstevníky	1	2					
18) Vztah s jinými dospělými		1	2				

PŘÍLOHA Č. 9

Dotazník je českou verzí metodiky POE organizace Big Brother Big Sisters of America ®

RUČNÍ SOUHRNNÁ TABULKA ZÁZNAMU PRO KOORDINÁTORKU

	Mnohem lepší	O něco lepší	Stejně	O něco horší	Mnohem horší	Nevím	Není problém
DŮVĚRA							
1) Sebedůvěra	1	1	1				
2) Schopnost vyjádřit pocity	1	2					
3) Umí dělat rozhodnutí	2	1					
4) Má zájmy nebo koníčky		2	1				
5) Osobní hygiena, vzhled	2		1				
6) Smysl pro budoucnost		3					
SCHOPNOSTI							
7) Přístup ke škole		1	1			1	
8) Využívá možnosti školy		1	1			1	
9) Využívá možnosti svého bydliště		1	1			1	
10) Výsledky ve škole		1	1			1	
11) Schopnost vyhnout se delikvenci	1					1	1
12) Schopnost vyhnout se návykovým látkám							3
13) Schopnost zabránit předčasnému rodičovství	1					1	1
VZTAHY							
14) projevuje ve Vás důvěru	3						
15) Respektuje ostatní kultury	1	2					
16) Vztah s rodinou		3					
17) Vztah s vrstevníky		3					
18) Vztah s jinými dospělými		3					

PŘÍLOHA Č. 10

Dotazník je českou verzí metodiky POE organizace Big Brother Big Sisters of America ®

RUČNÍ SOUHRNNÁ TABULKA ZÁZNAMU PRO DĚTI

Od doby kdy došlo k navázání vztahu	Mnohem lepší	O něco lepší	Stejně	O něco horší	Mnohem horší
- mé známky jsou:		1	1	1	
- můj zájem o školu je:		1	1		1
- vycházím doma s každým:	1		2		
- mí přátelé jsou:		1	2		
- moje touha učit se novým věcem		2	1		

PŘÍLOHA Č. 11



Dobrovolník z pěti P žádné béčko žádné šmé

O litlíka postará se když má srdce zmatené

Dobrovolník z pěti P žádné béčko žádné šmé

O litlíka postará se na to tady je

Dobrovolník nezradí kamarádu poradí

O litlíka postará se všechny síly nasadí

Dobrovolník nezradí bratra sestru nahradí

O litlíka postará se na to tady je

Dobrovolník dovede na cestu ho zavede

O litlíka postará se z bludiště ho vyvede

O litlíka postará se na to tady je

Dobrovolník dovede všechno správně provede

Dobrovolník svůj čas dá o gáži se nestará

O litlíka postará se i když občas nadává

Dobrovolník pracuje *preventivně pečuje*

Podporuje pomůže přítelem mu je

